

RAMUNĖ VASKELAITĖ

Lietuvių kalbos institutas

ASTROLOGINIŲ PAVADINIMŲ RAŠYMAS ASTROLOGIJOS SVETAINĖSE

ESMINIAI ŽODŽIAI: rašyba, didžioji raidė, tikriniai pavadinimai, astrologiniai pavadinimai.

ANOTACIJA

Lietuvių kalbos rašybos normos numato tikrinio pavadinimo rašymą didžiąja raide, tačiau tai tik bendriausia taisyklė, taikytina vienažodžiams pavadinimams. Keliažodžių rašymo norma numatoma dvejopa: vieni pavadinimai rašytini tik pirma didžiąja raide, kiti – didžiąja raide rašant kiekvieną žodį. Ši riba brėžiama atsižvelgiant į pavadinamą objektą, tačiau astrologinių pavadinimų tarp kitų tikrinių pavadinimų grupių rašybos normas kodifikuojančiuose darbuose neminima, taigi ir jų rašymo norma lieka nekodifikuota. Straipsnyje siekiama išsiaiškinti, kuo rašant tokius pavadinimus vadovaujamasi vartosenoje, ar tam tikra rašymo norma yra nusistovėjusi joje. Vartosenos polinkių analizė grindžiama astrologijos svetainėse skelbiamais tektais.

ABSTRACT

Spelling norms of the Lithuanian language determine a capitalization for a proper name use, but this is only the most general rule which is applicable to names composed of one word. In the case of composed names, there are two ways to write a name: the first word of some of them shall be written in capital letters, meanwhile each word is capitalized with the other ones, and this limit is drawn according to the object to be named. However, the names of astrological objects there among them are not mentioned in the works defining the spelling norms, so their spelling norms remain undefined. The article seeks to find out the ways of a spelling applied in the usage and whether a certain norm of spelling is settled in it. The analysis of usage tendencies of astrological names is based on texts published on astrology websites.

ĮVADAS

Nors rašyba yra vienas iš kalbos norminimo objektų, rašybos normos ir rašymo polinkiai moksliniuose darbuose nagrinėjami kur kas rečiau nei, sakykim, leksikos, sintaksės ar morfologijos lygmenų normos ir vartoseną. Tai, ko gero, pirmiausia lemia objektyvios priežastys, tokios kaip šiam lygmeniui būdingas didesnis normų stabilumas, besireiškiantis, beje, ne tik lietuvių bendrinėje kalboje¹. Rašybos lygmuo, palyginti su kitais kalbos lygmenimis, ne tik pastovesnis, bet ir specifinis. Ne vienur pabrėžiama, kad rašyba su vidine kalbos sandara susijusi tik netiesiogiai, tai susitiriamas dalykas (Pupkis 2005: 231; Vasiliauskienė, Rimkutė 2007: 34). Jeigu jau ji susitariama ir linkusi į pastovumą, tai ir naujų ar problemiškų reiškinių šiame lygmenyje, regis, nelabai galėtų rasti. Vadinas, ir nagrinėti moksliniu lygmeniu lyg ir nelabai būtų ką.

Vis dėlto bent jau įvairūs išorės veiksniai veikia ir rašybą, o tai kai kuriuos jos dalykus skatina panagrinėti išsamiau. Pavyzdžiui, ano tūkstantmečio pabaigoje ėmus keistis ekonominėms ir politinėms aplinkybėms, kartu ir kalbinės įtakos šaltiniui, lietuvių kalboje ėmė plisti nauji pavadinimai, o tai paskatino panagrinėti įmonių pavadinimų (Kniūkšta 1991, 1997, 2004, 2006), svetimų tikrinių vardų rašymo (Ambrazas 2008) klausimus. Bet apskritai moksliniu lygmeniu rašybos dalykai nagrinėjami retai, vos viename kitame darbe (pvz.: Vasiliauskienė, Rimkutė 2007; Gudžinevičiūtė 2012; Drukteinis 2015; Vaskelaitė 2019), nors iš tų darbų ir aiškėja, kad šiame lygmenyje taip pat esama naujovių, variantiškumo, problemiško. Taigi, mokslinio dėmesio rašybos lygmeniui stygių lemia, ko gero, ne tik objektyvios, bet ir subjektyvesnio pobūdžio priežastys, tokios kaip pirmenybės teikimas kitiems kalbos lygmenims, o gal manymas, kad pakanka kartą nustatytą rašybos taisyklių, o visa, kas su jomis nesutampa, tegali būti klaidos.

Tačiau taisyklėmis nebūtinai aprėpiama viskas, ir ne todėl, kad kalboje randasi naujovių. Rašymo normas kodifikuojančiuose darbuose gali likti neaptartas ir vienas kitas nenaujas dalykas, kitaip tariant, gali likti nekodifikuota viena ar kita norma. Šiame straipsnyje kaip tik toks neaptartas dalykas ir bus nagrinėjamas – astrologinių pavadinimų (toliau – ALP) rašymas. Jo nauju reiškiniu nepavadinsi, nes ALP radosi kartu su astrologija, o jos ištakos, kaip rodytų

¹ Pavyzdžiui, kaip rašybos stabilumo pavyzdžiai minimos anglų, airių, prancūzų, japonų bendrinės kalbos (Pupkis 1980: 23) ar kinų hieroglifai, sukurti II tūkst. pr. Kr. (Bielinskienė ir kt. 2014: 43).

skirtingi šaltiniai, nukeliamos net į 3 tūkst. pr. Kr. ar dar ankstesnį laikotarpį². Tačiau lietuvių kalbos rašybos normas teikiančiuose darbuose ALP neminima. Bendra tikrinių pavadinimų rašymo taisyklė juose nustatyta, ir ji numato mažiausiai dvejopą tiesioginės reikšmės tikrinių pavadinimų rašymą, kuris yra siejamas su pavadinamu objektu. Tačiau astrologinių objektų ar reiškinių tarp pavadinamųjų objektų nėra paminėta, taigi ir ALP rašymo norma lieka nekodifikuota. O ir pati tikrinių pavadinimų rašymo norma ne viename darbe apibūdinama kaip problemiška (pvz.: Pupkis 2005: 234; Linkevičienė 2013: 7). Antai viename teigiama: „Kai kurios taisyklės suformuluotos taip, kad atsiradus naujam pavadinimui eiliniai kalbos vartotojai dažnai nežino, kuria iš tų taisyklių remtis norint pasirinkti optimalų rašybos būdą (tai ypač būdinga sudėtinių pavadinimų rašymui)“ (Vasiliauskienė, Rimkutė 2007: 35). Šiuo straipsniu tikimasi prisidėti prie šios problemos nagrinėjimo.

Bet ne mažiau rūpi ir praktinis aspektas – kodifikacinės spragos šalinimas. Kaip yra teigta, kalbos normos priklauso ne nuo rašytinių autoritetų (norminamųjų žodynų, gramatikų ir kitų panašių darbų), individo norų ar pažiūrų, o tai, „kas visuotinai vartojama, kas yra visos tautos įprotis, ir yra norma“ (Pupkis 1980: 20). Išeitų, kad ir ALP rašymo norma tarsi galėtų būti nusistovėjusi, tik ji norminamuosiuose darbuose nėra kodifikuota. Išsiaiškinti, ar tos normos esama, yra šio straipsnio tikslas, o jo bus siekiama analizuojant ALP rašymą astrologijos svetainėse. Jei paaiškėtų, kad rašymas pernelyg įvairuojantis, šis darbas vis tiek turėtų būti pravartus kodifikacijos požiūriu – kaip paskata nustatyti ALP rašymo normą.

Straipsnio objektas – tikriniai arba kaip tikriniai astrologijos tekstuose linkstami rašyti pavadinimai. Tikriniai pavadinimai minimi leksikologijos, morfologijos ir net sintaksės darbuose, tik vis kitu požiūriu, taikant skirtingą terminiją, todėl susidaro nemenka terminijos įvairovė. Antai į kalbos dalis besiorientuojančioje morfologijoje operuojama tokiais terminais kaip *tikriniai* ir *bendriniai daiktavardžiai* (pvz.: LKG 1965: 163), į žodyną besiorientuojančioje leksikologijoje – *tikriniai* ir *bendriniai žodžiai*, o pastarosios atšakoje onomastikoje vartojami terminai *vardas*, *tikrinis vardas* (pvz.: Jakaitienė 2010: 267–278). Kartu vartojamas ir terminas *pavadinimai*. Ši terminija perkeliama ir į norminamojo pobūdžio darbus ir vartojama ne visuose darbuose vienodai, taigi terminų įvairovė susidaro ir juose, o santykiai tarp terminų –

² Pavyzdžiui, *Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje* teigiama, kad „[A]strologija atsirado Mesopotamijoje galbūt 3 tūkst. pr. Kr., o Vakarų pasaulyje paplito helenizmo epochoje“ (VLEe). Vienoje iš astrologijos svetainių rašoma, kad „dabartinė astrologija yra Babilono civilizacijos palikimas ir atsirado maždaug prieš 4–5 tūkstančius metų šumerų bei Babilono civilizacijose“ (ASTR).

gana neaiškūs. Štai ir pagrindinio lietuvių kalbos rašybos normas teikiančio leidinio – *Lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos* – skyriuje apie didžiųjų raidžių rašymą minimi tiek vardai, tiek pavadinimai, pvz.: *geografiniai vardai* ir *geografiniai pavadinimai*, *gyvūnų vardai* ir *gyvūnų pavadinimai*, *astronominiai vardai*, taip pat ir *astronominių objektų tikriniai vardai*, *astronominių objektų vardai* (LKRS 1992: 60–76). Nei šie rūšiniai terminai, nei terminai *vardas*, *pavadinimas* čia neaiškinami, todėl neaišku, ar tie rūšiniai terminai laikomi skirtingais terminais, ar sinonimais. Išpainioti terminų santykius ar vienodinti terminiją nėra šio straipsnio tikslas, todėl, teatreipus dėmesį į įvairumą, toliau bus vartojamas terminas *tikriniai pavadinimai*, juo šiame straipsnyje apimant tiesioginės reikšmės tikrinius pavadinimus³. Tiesioginis straipsnio objektas bus vadinamas *astrologiniais pavadinimais*, tiksliau, bus vartojama santrumpa ALP, kuria šie pavadinimai bus skiriami nuo *astronominių pavadinimų* – ANP. Minint konkretesnių rūšių ALP ar ANP, juos įvardijantys terminai bus vartojami nesutrumpinti: *astrologinių objektų pavadinimai*, *astrologinių įvykių pavadinimai*, *astronominių objektų pavadinimai* ir t. t. Pateikiamasis straipsnis – iš rašybos srities, taigi nei tikslinti tikrinių pavadinimų klasifikaciją, nei vienodinti terminiją juo nepretenduojama, tenorima išnagrinėti astrologijai būdingų tikrinių pavadinimų rašymo polinkius.

Analizė, kaip matyti iš straipsnio pavadinimo, bus grindžiama interneto svetainių tekstais. Žinia, internetas nėra ta terpė, į kurią rašybos lygmens tyrėjai dėmesį kreiptų pirmiausia, ir priežastis suprantama. Šioje terpėje labai jau daug to, ką galima pavadinti elementariomis rašybos ar korektūros klaidomis, o nagrinėti jų norminimo požiūriu nėra didelės prasmės, nes su elementarių rašybos klaidų kaip visuotinės normos įteisinimu, ko gero, nesutiktų nė patys kalbos vartotojai. Tačiau internete skelbiama įvairaus lygio tekstų, įskaitant ir tuos, kurie neišėina už bendrinės kalbos ribų, o tai sudaro galimybę šaltinius pasirinkti. Bet labiausiai interneto kaip tiriamojo šaltinio pasirinkimą sąlygoja nagrinėjama sritis. Astrologija vėl susidomėta palyginti neseniai, ilgą laiką ji buvo uždaro sritis, mokslo tebeneigiama iki šiol (žr. Vaskelaitė 2020: 129–130), todėl šios srities leidinių lietuvių kalba nėra daug. Tiksliau, leidžiama nemažai populiariosios literatūros, bet ji neapima visos astrologijoje vartojamų pavadinimų įvairovės, o astrologijos svetainėse jų vartojama gausiai. Čia terminai ar

³ Be tiesioginės reikšmės pavadinimų, rašybos normas teikiančiuose darbuose dar paprastai minimi simboliniai (simbolinės reikšmės) pavadinimai, kaip juos nuo tiesioginės reikšmės pavadinimų skiriantį požymį nurodant rašymą kabutėse.

pavadinimai dar ir aiškinami ir taip atskleidžiamos jų reikšmės. Todėl analizei ir pasirenkamos 7 interneto svetainės: *antropoteosofineastrologija.lt* (ANTR), *astrodaiva.com* (ASTR), *astrologijosmokykla.lt* (AM), *sadhanacentras.lt* (SA), *uranija.lt* (UR), *vidineastrologija.lt* (VA), *zachh.lt* (ZA). Analizė grindžiama rišlaus pobūdžio medžiaga, svetainėse paskelbta iki 2021 m. gruodžio 1 d. Tačiau prieš imantis vartosenos polinkių analizės aktualu aptarti kodifikuotąją normą.

1. KODIFIKUOTOJI NORMA IR JOS KRITERIJAI

Bendra tikrinių pavadinimų rašymo taisyklė formuluojama gramatikų skyriuose aptariant daiktavardžius, ir ji atrodytų labai paprasta: tikriniai daiktavardžiai rašytini didžiąja raide (LKG 1965: 163; DLKG 1997: 60). Tačiau tuose skyriuose formuluojama tik daiktavardžių rašymo taisyklė, o tikriniai pavadinimai apima ne vien daiktavardžius. Išsamiau tikrinių pavadinimų rašymas aptariamas ir rašymo norma nustatoma į rašybos lygmenį orientuotuose darbuose.

Rašybos normas iki šiol nustato *Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba* (toliau – LKRS). Tiesa, jos nustatomos ar tikslinamos ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (toliau – VLKK) nutarimais, tačiau pagrindinis norminis rašybos taisyklių rinkinys yra 1992 m. išėjęs 2-asis pataisytas LKRS leidimas, kurio pirmoji dalis *Rašyba*, kaip nurodoma ir VLKK svetainėje, galioja tiek, kiek ji neprieštaruoja vėliau priimtiems nutarimams⁴. Tikrinių pavadinimų rašymas aptariamas šio rinkinio skyriuje *Didžiųjų raidžių rašymas* (LKRS 1992: 61–64), ir vien iš šio pavadinimo matyti, kad kaip tikrinius pavadinimus nuo bendrinių skiriantis požymis numatoma didžioji raidė. Tačiau iš tikrųjų rašymo didžiąja raide taisyklė gali būti taikoma tik vienažodžiams pavadinimams. Keliažodžių rašymo būdai nustatomi du – pirmojo pavadinimo žodžio rašymas didžiąja raide (*Teisingumo ministerijos įsakymas*) ir toks rašymas, kai didžiąja raide rašomas kiekvienas pavadinimo žodis (*Didieji Grįžulo Ratai*). Pavadinimai čia skirstomi grupėmis, vienus teikiant rašyti vienu, kitus – kitu būdu, o iš grupių įvardijimo ir aptarimo galima spręsti, kad rašymo būdą lemia pavadinamasis objektas. Antai įmonių, įstaigų ir

⁴ Žr. <http://www.vlkk.lt/aktualiausias-temos/rasyba/lkrs-turinys>. Rengiant straipsnį svarstomas atnaujintas rašybos taisyklių rinkinys – Rasuolės Vladarskienės ir Palmiros Zemlevičiūtės *Lietuvių kalbos rašyba: taisyklės, komentarai, patarimai*. Jį žr. interneto adresu <http://www.vlkk.lt/aktualiausias-temos/rasyba/apie-rasyba>.

organizacijų pavadinimai (*Teisingumo ministerija*), dokumentų (*Versalio taikos sutartis*), švenčių ir renginių (*Naujieji metai*, *Motinos diena*), istorinių įvykių ir epochų (*Didysis šiaurės karas*, *Atgimimo epocha*) ir kiti pavadinimai minimi kaip tie, kurių didžiąja raide rašytinas tik pirmasis žodis, o asmenų vardai (*Žanas Žakas Ruso*), įskaitant ir mitologinių būtybių vienažodžius ar keliažodžius vardus (*Dievas*, *Afroditė*, *Dievas Tėvas*, *Dzeusas Griausmavaldis*), – kaip pavadinimai, kurių didžiąja raide rašytinas kiekvienas žodis. Kaip rašytini pastaruoju būdu nurodomi tik kelių grupių pavadinimai, o tai rodytų, kad šis rašymas yra tam tikra universalesnės tikrinių pavadinimų rašymo taisyklės išimtis. Viena iš tų kelių grupių – astronominių objektų vardai (*Didieji Grįžulo Ratai*, *Marsas*). Tačiau astrologinių objektų grupė LKRS neskiriama, tarp kitų tikrinių pavadinimų grupių tokių pavadinimų irgi neminima. Jų nėra ir teikiant tikrinių daiktavardžių klasifikaciją pagrindinėse lietuvių kalbos gramatikose (LKG 1965: 163; DLKG 1997: 60), tik *Dabartinės lietuvių kalbos gramatikoje* grupė įvardijama kaip kosminių ir astronominių objektų pavadinimai (DLKG 1997: 60).

Tikrinių pavadinimų rašymo klausimu yra priimta ir VLKK nutarimų, taip pat pateikta ne viena rekomendacija dėl jų rašymo, pavyzdžiui, *Rekomendacija dėl kai kurių religinių vardu, terminų, pavadinimų rašymo didžiąja raide* (VLKK 2004), tačiau ALP rašymas šiuose dokumentuose nėra aptartas⁵. Apibendrinamajame nutarime, kuriame tikslintos kai kurios LKRS numatytos rašybos taisyklės, tikrinių pavadinimų grupės minimos tokios pačios kaip LKRS ir ALP grupė neskiriama, kitose grupėse tokių pavadinimų taip pat nepateikta (VLKK 1997). ALP rašymas neaptariamas nė mokomojo ar praktinio pobūdžio leidiniuose (pvz.: LKŽin 1998; Linkevičienė 2013: 7–24; Bielinskienė ir kt. 2014: 132–135; ESIV 2014: 40–69; KancKP 2020), bet ir apskritai astrologijos pavadinimai ar terminai beveik nenagrinėjami. Autorės jau atkreiptas dėmesys, kad nelinkstama jų įtraukti nė į tarptautinių žodžių žodynus, nors astrologijoje vartojama daug terminų, kurie pagal reikšmę nuo ANP skiriasi (Vaskelaitė 2020). Tiesa, Kazimieras Gaivenis (1990) yra rašęs apie žvaigždynų pavadinimus, bet ir į juos žvelgta kaip į astronominių, o ne astrologinių objektų pavadinimus.

⁵ Rekomendacijos ir nutarimai skelbiami VLKK interneto svetainėje: rekomendacijos – skiltyje *Aktualiausios temos* (<http://www.vlkk.lt/aktualiausios-temos/rasyba>), nutarimai – skiltyje *VLKK nutarimai* (<http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai>).

Kadangi astrologijos ir astronomijos šaknys bendros⁶, atrodytų, kad turėtų pakakti ANP rašymo taisyklės, o ALP turėtų būti rašomi pagal ją. Tačiau ši taisyklė apima tik objektų pavadinimus – tai rodo tiek LKRS pateikiamo skyriaus pavadinimas *Astronominių ir geografinių bei topografinių objektų vardai*, tiek ir čia teikiami pavyzdžiai (LKRS 1992: 62). Be to, ši taisyklė nėra tokia jau paprasta. Pirma, ji numato išimtį gimininiam žodžiui, reiškiančiam bendrinį objekto pavadinimą (*žvaigždė, ūkas, planeta*), ir taip tarsi numatomas trečiasis tikrinių pavadinimų rašymo būdas – ne kiekvieno žodžio rašymas didžiąja raide (LKRS 1992: 62). Pagal šią išimtį išeina, kad rašytina *Didieji Grįžulo Ratai, Paukščių Takas*, bet *Mėlynoji Ramybės jūra*, nes gimininis žodis tėra *jūra*, o *Ratai* ir *Takas* nėra, nors tiek *jūra*, tiek *ratai*, tiek *takas* yra bendriniai žodžiai.

Antra, numatant išimtį gimininiam žodžiui, tampa neryški riba tarp skirtingų rašymo būdų. Juk pagal šią išimtį dvižodžiai astronominių objektų pavadinimai, tokie kaip *Šiaurės žvaigždė* ar *Andromedos ūkas*, rašytini taip pat, kaip pavadinimai, kurių didžiąja rašytinas tik pirmasis žodis, plg. *Motinos diena* ar *Versalio taikos sutartis*.

Tačiau tą skirtį mažina dar ir rašybos normų numatoma stilistinio didžiosios raidės vartojimo galimybė, kuri, kaip formuluojama, gali būti taikoma tiek pavieniams žodžiams, tiek ir pavadinimams. Antai ir LKRS teigiama, kad didžiąja raide gali būti rašomi tiek žodžiai, jei jų „žymimoms sąvokoms teikiama išskirtinė reikšmė bei pagarba“ (*Tačiau dabar, Atgimimo laikotarpiu, skaudu regėti beviltiškai plytinčias dvasios ertmes*), tiek ir pavadinimai: „Iš pagarbos didžiosiomis raidėmis gali būti rašomi reikšmingiausių organizacijų, visuomeninių judėjimų, istorinių įvykių, ypatingos reikšmės dokumentų ir kitų panašių pavadinimų visi žodžiai“ (LKRS 1992: 71). Kaip matyti iš pastarosios LKRS formuluotės ir tpavyzdžių, iš pagarbos didžiąja raide rašant pavadinimus, ja turi būti rašomas ir pavadinimo gimininis žodis: *Lietuvos Vyskupų Konferencija, Visuotinė Žmogaus Teisių Deklaracija* ir kt. Išeitų, kad nors astronominių objektų pavadinimų rašymo taisykle gimininiam žodžiui numatoma išimtis (plg. *Mėnulio Ramybės jūra*), didžiosios raidės vartojimo stilistiniais sumetimais galimybė ją naikina. Tiesa, kaip matyti iš pateiktos formuluotės, tos galimybės taikymas būtent astronominių objektų pavadinimams tiesiogiai neįvardijamas, bet formulavimas „ir kitų

⁶ Teigiant, kad astrologija atsirado Mesopotamijoje maždaug 3 tūkst. pr. Kr. ir Vakarų pasaulyje paplito vėliau, helenizmo epochoje, kartu nurodoma, kad ji padėjo išsiplėtoti astronomijai: pirmaisiais amžiais po Kr. išryškėjo astronomijos, kaip mokslo apie žvaigždes, ir astrologijos, kaip būrimo iš žvaigždžių, skirtumas (VLEe).

panašių pavadinimų visi žodžiai“ rodytų, kad jis galimas. Štai iš minėtosios *Rekomendacijos dėl kai kurių religinių vardu, terminų, pavadinimų rašymo didžiąja raide* (toliau – Rekomendacija) matyti, kad rašant religinius pavadinimus gimininis žodis stilistiniais sumetimais didžiąja raide gali būti rašomas: *Bernelių Mišios*, *Grigaliaus Mišios* (VLKK 2004). Kita vertus, minint švenčių ir įsimintinų dienų pavadinimus čia teikiama ir tokių pavyzdžių kaip *Angelų Sargų diena*, *Šv. Nekaltųjų Vaikelių šventė*, kurie LKRS formuluojamai taisyklei dėl stilistinio didžiosios raidės vartojimo pavadinimuose prieštarautų⁷. Taigi, gimininio žodžio išimtis ne tik daro neaiškią ribą tarp tikrinių pavadinimų rašymo būdų, bet ir sudaro norminamųjų prieštarų. Viena iš susidarantių neaiškumų priežasčių gali būti tai, kad didžiąjai raidei suteikiamos kelios funkcijos: ja ne tik reiškama pagarba ar tikrinis pavadinimas skiriamas nuo bendrinio, bet ir vienus tikrinius pavadinimus mėginama skirti nuo kitų⁸.

Pastarosios skirties kriterijus rašybos normas kodifikuojančiuose darbuose neįvardijamas. Riba, rašybos požiūriu brėžiama tarp asmenų (ir gyvūnų, mitologinių būtybių) pavadinimų ir kitokių pavadinimų, lyg ir rodytų, kad šia skirtimi paisoma leksikologijos darbuose daromos skirties tarp dviejų tikrinių žodžių tipų – gyvųjų būtybių vardų ir negyvųjų dalykų vardų (žr. Jakaitienė 2010: 266). Tačiau rašybos požiūriu riba brėžiama ir tarp negyvųjų dalykų, t. y. astronominių (ir geografinių, topografinių, gamtos) objektų vardai skiriami nuo kitų negyvųjų dalykų vardų (pvz., švenčių pavadinimų). Tai tarsi rodytų, kad atsižvelgiama į pavadinimo vartojimo sritį: ANP vertinami kitaip nei, sakykim, istorinių laikotarpių ir epochų pavadinimai (*Didysis šiaurės karas*, *Šviečiamasis amžius*). Bet LKRS skyriuje *Kai kurių kitų pavadinimų rašymas* vardijamos grupės rodo, kad kitoks numatomas ne tik istorinių laikotarpių ir epochų pavadinimų rašymas, bet ir su kuria nors konkrečia sritimi nesietinų pavadinimų (sakykim, švenčių ar dokumentų) rašymas, o tai rodytų, kad atsižvelgiama ir į leksinę grupę: objektų (pvz., astronominių) pavadinimai skiriami nuo įvykių (švenčių, renginių) pavadinimų. Suderinti du kriterijus, žinoma, keblu, nes astronomija vien objektų pavadinimais neapsiriboja, o istorija neapsiriboja vien tik laikotarpių ir epochų pavadinimais. Štai iš Rekomendacijos matyti, kad ir religiniai pavadinimai apima ne vien tik objektų pavadinimus – vartojama, pavyzdžiui, ir kulto aktų pavadinimų (*Altoriaus Sakramentas*, *Pirmoji Komunija*).

⁷ Pastaboje po Rekomendacija nurodoma, kad ji parengta kaip projektas, apsvastyta VLKK 2004 m. birželio 3 d. posėdyje, bet nepatvirtinta. Žr. <http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/projektai/kai-kuriu-religiniu-vardu-terminu-pavadinimu-rasymas-didziaja-raide>.

⁸ Didžiąja raide taip pat pradedamas sakiny.

Minėta Rekomendacija iškelia dar vieną tarp tikrinių pavadinimų brėžiamos ribos kriterijų – reikšmės išskirtinumo. Štai joje kaip rašytini kiekvieną žodį pradedant didžiąja raide aptariamai išskirtinės reikšmės pavadinimai, pavyzdžiui, šventraščių ir pagrindinių jo dalių (*Naujasis Testamentas, Geroji Naujiena, Vetus Latina*), svarbiausių kulto aktų (*Eucharistijos Sakramentas, Pirmoji Komunija*), o kaip rašytini pagal bendrąją pavadinimų rašymo taisyklę – pirma didžiąja raide vardinami išskirtinės reikšmės neturintys pavadinimai (*Pradžios knyga, Dvylikos apaštalių liturgija*). Toks reikšmės išskirtinumo kriterijus sutaptų su didžiosios raidės vartojimo stilistiniais sumetimais kriterijumi, tačiau, Rekomendacijos 2 skyriuje išvardijus išskirtinės reikšmės pavadinimų grupes, 4 skyriuje pasakoma, kad „[R]eliginiams terminams ir pavadinimams, ypač religinio turinio raštuose, labai būdingas stilistinis didžiųjų raidžių vartojimas: didžiąja raide rašomi žodžiai, žodžių junginiai, kai jų žymimoms sąvokoms teikiama išskirtinė reikšmė bei pagarba“, ir atskirai vardinami stilistinio didžiųjų raidžių vartojimo atvejai, tokie kaip reiškinių, Bažnyčios istorijos įvykių pavadinimų rašymas (*Kristaus Gimimas, Kristaus Prisikėlimas*). Taigi, nors santykis tarp išskirtinės reikšmės pavadinimų ir stilistiniais sumetimais rašomų pavadinimų Rekomendacijoje aiškiai ir neįvardijamas, atskiras šių pavadinimų minėjimas rodytų, kad išskirtinės reikšmės religiniai pavadinimai skiriami nuo stilistiniais sumetimais vartojamų žodžių junginių, nors LKRS išskirtinė reikšmė laikoma stilistinio didžiosios raidės vartojimo pagrindu. Šiaip ar taip, aiškėja, kad kodifikuojant tikrinių pavadinimų rašymo normą ne tik mėginama derinti kelis kriterijus, bet ir susidaro norminamųjų neatitikčių.

Kodėl ribą tarp tikrinių pavadinimų rašymo požiūriu linkstama brėžti, norminamojo pobūdžio darbuose neaiškinama ir neįvardijama. Toks motyvas galėtų būti tiek tam tikrų pavadinimų reikšmės išskirtinumas, tiek ir skirtingose srityse (pvz., astronomijos tekstuose) susiklosčiusi skirtinga tikrinių pavadinimų rašymo tradicija ar dar kokie nors veiksniai. Kad sritis rašymo polinkiams ištis gali turėti reikšmės, atspindėtų ir kai kurios norminamojo pobūdžio darbuose nurodomos išimtys. Antai Rekomendacijoje minima, kad religiniuose raštuose kai kurie bendriniai žodžiai, tokie kaip *mišios* ar *bažnyčia*, rašytini didžiąja raide (*Bažnyčia, Katalikų Bažnyčia; Mišios, Bernelių Mišios*). Religinį švenčių pavadinimų rašymas čia irgi numatomas kitoks (*Trys Karaliai, Visi Šventieji*) nei į bendrąją vartoseną pirmiausia orientuotoje LKRS. Tačiau apskritai tiek religinių pavadinimų, tiek tikrinių pavadinimų rašymo taisyklės linkstama formuluoti kaip bendras, nevertinant pavadinimo vartojimo terpės

žanrinių ar stiliaus ypatumų. Štai *Lietuvių kalbos gramatikoje* kaip bendra minima tikrinių žodžių vartimo bendriniais galimybė (LKG 1965: 163), o LKRS irgi formuluojama, kad *saulė*, *mėnulis* ir *žemė* mažąja raide rašytini ne tam tikro stiliaus ar žanro tekstuose ar bendrojoje vartosenoje, o tada, kai šie žodžiai vartojami ne kaip astronominiai pavadinimai (*Patekėjo saulė*; Čia Lietuvos *žemė*; *Blyškiai švietė mėnulis*), kad žodis *visata* apskritai rašytinas mažąja raide (LKRS 1992: 63).

O apskritai iš kodifikuotosios normos apžvalgos aiškėja, kad iš pažiūros paprasta tikrinių pavadinimų rašymo taisyklė, kaip tikrinį pavadinimą nuo bendrinio skiriantį požymį numatanti didžiąją raidę, yra gana kebli. Keblumų kelia tiek gimininiam žodžiui daroma išimtis, tiek didžiajai raidei tenkanti ne viena funkcija, tiek ir kelių kriterijų taikymas vienus tikrinius pavadinimus skiriant nuo kitų. Net ir norminamojo pobūdžio darbuose susidaro prieštarų. Taigi, suprantama, kad neaiškumų gali susidaryti vartosenoje. Kad jų išties susidaro, rodytų vien jau VLKK Konsultacijų banko (toliau – KB), rengiamo kalbos vartotojų pateikiamų klausimų pagrindu, įrašai. Čia klausiama tiek dėl tikrinio ir bendrinio pavadinimo ribos (*visata*, *galaktika*), tiek dėl didžiosios raidės vartojimo įvairiausių grupių pavadinimuose, pavyzdžiui, švenčių ir įsimintinų dienų (kiek didžiųjų pavadinime *Naujieji metai*; *Angelų sargų* ar *Angelų Sargų diena*?), geografiniuose (*Kuršių nerija* ar *Kuršių Nerija*? *Didysis Kanjonas* ar *Didysis kanjonas*?), taip pat ir astronominių objektų pavadinimuose (kiek didžiųjų pavadinimuose *Didieji Grįžulo Ratai*, *Paukščių Takas*?). Iš įrašų matyti, kad klausiama ir dėl tokių pavadinimų, kurių grupių ar pogrupių norminamuosiuose darbuose neskiriama, pavyzdžiui, dėl kalendorių pavadinimų (*Mėnulio kalendorius* ar *mėnulio kalendorius*?), prekybos kelių pavadinimų (*Šilko kelias* ar *šilko kelias*? *Gintaro kelias* ar *gintaro kelias*?), o tai rodytų, kad neaiškumų gali kilti ir dėl nežinojimo, prie kurios tikrinių pavadinimų grupės pavadinimą priskirti. Tiesa, ALP neminima nė šiame ištekliaje.

2. ASTROLOGINIŲ OBJEKTŲ PAVADINIMAI

Dalis astrologijos svetainėse vartojamų tikrinių pavadinimų žymi objektus, kurie iš pažiūros atitinka astronominius, o ir pavadinimų rašymas sutampa. Tačiau svetainės atskleidžia

reikšmės skirtumų, taip pat tai, kad šioje srityje vartojama net ir raiška su astronominiais nesutampančių pavadinimų.

2.1. Astrologinių planetų ir kitų dangaus kūnų pavadinimai

Visose tirtose svetainėse vartojama objektų, kurie astronomijoje vadinami dangaus kūnais, pavadinimų, bet labiausiai yra paplitę planetų pavadinimai: *Venera*, *Marsas*, *Merkurijus*, *Jupiteris*, *Saturnas*, *Uranas*, *Plutonas*, *Neptūnas*. Daugumoje svetainių minimas ir asteroidas *Chironas*. Kiti dangaus kūnų pavadinimai bent jau analizei pasirinktose svetainėse retesni, ir tai rodytų, kad ne visi dangaus kūnai astrologiniu požiūriu vienodai svarbūs. Štai tik viename tekste rašoma, kad astrologijoje svarbios ir kometos (ASTR). Kitame tekste pateikiamas aiškinimas rodytų, kad dangaus kūnai nevienodai aktualūs skirtingoms astrologijos mokykloms: „Asteroidų yra šimtai. Vienos astrologijos mokyklos mažai dėmesio kreipia į asteroidus, kitos jiems skiria nemažą dėmesį“ (ASTR). Kita vertus, astrologijos tekstuose nurodoma ir tokių dangaus kūnų, kurie apibūdinami kaip neatrasti astronominiu požiūriu: „Dažniausiai iš asteroidų naudojamas Chironas, rusų astrologijos mokyklose – ir Prozerpina, kuri Vakarų astrologijoje laikoma fiktyviu tašku (kol kas nėra atrasta kaip fizinis kūnas, apie jos buvimą netiesiogiai)“ (ASTR).

Tačiau net jei minimų dangaus kūnų pavadinimai su astronominiais ir sutampa, astrologijos tekstuose jie vartojami kitomis reikšmėmis. Šie objektai dangaus kūnais čia veik nė nevadinami. Tiek svetainėse teikiami aiškinimai, tiek ir kontekstas atskleidžia, kad astrologijoje tai ne materialūs dangaus kūnai, kurių masę ar turį rūpėtų įvertinti ir aptarti, o simbolinių reikšmių sancaupos. Štai Saturnas siejamas su valdžia, disciplina, apribojimais, ekonomika, askeze, senatve, Jupiteris – su įstatymais, teise, užsieniu, kelionėmis. Kometos aiškinamos kaip dangaus pasiuntiniai, kosmoso žinia Saulės sistemai apie itin svarbius įvykius (ASTR). Vienoje svetainėje planetos ir kiti dangaus kūnai apibūdinami kaip dvasinės esatys: „Tai gali atrodyti poezija, bet nuo antikos laikų teigiama, jog planetos bei kiti dangaus kūnai turi savo sąmonę, kad tai yra ne tik fizinės, bet ir dvasinės esatys, esmės, juos vadinta kosminiais logosais“ (ASTR). Astronomijoje šie objektai, žinoma, vertinami kitaip, antai kometos – kaip „mažos masės ir mažo tankio kosm. kūnai, skriejantys aplink Saulę elipsėmis

arba parabolėmis“, planetos – kaip „didelės masės ir didelių matmenų šalti kosm. kūnai, skriejantys aplink žvaigždę (Saulės sistemoje – aplink Saulę)“ (Straizys 2003).

Iš astrologinių „dangaus kūnų“ pavadinimų rašymo matyti, kad reikšmės skirtumai rašymo skirtubių nelemia – ir astrologijos tekstuose šie pavadinimai rašomi didžiąja raide, pvz.: *Taigi drąsa ir ryžtas veikti (**Marsas**) susiduria su apribojimų, hierarchinių valdžios struktūrų, ekonomikos (**Saturnas**), įstatymų, teisės (**Jupiteris**) ir transformacijos (**Plutonas**) principais ASTR; Kuomet **Merkurijus** yra pažeistas, mažėja gebėjimas suprantamai, sklandžiai reikšti mintis, mokytis, rašyti, vairuoti SA; Astrologijoje **Marsas** laikomas blogio planeta ZA. Beje, svetainių tekstuose šie pavadinimai paminimi ir kaip astronominių objektų pavadinimai, pavyzdžiui, *Visą liepos mėnesį **Marsą** ir **Venerą** galima matyti virš vakarinio horizonto po saulėlydžio ASTR*. O vienoje svetainėje, kur kiekviena planeta aptariama ypač išsamiai, greta teikiamas ir astrologinis, ir astronominis jos aiškinimas. Antai Merkurijus, astrologiniu požiūriu apibūdintas kaip „protiniai gebėjimai ir intelektas, rašymas, kalbėjimas, prekyba, mokslai“, astronominiu požiūriu apibūdinamas kaip „arčiausiai Saulės esanti planeta. Į šviesulį nukreiptos planetos pusės paviršiaus temperatūra siekia 427°C. Dėl atmosferos trūkumo naktį pavėsyje esantis paviršius greitai atšąla iki –173°C“ (ZA). Kitoje svetainėje skelbiama pora tekstų, kuriuose minimos vasarą danguje galimos plika akimi įžiūrėti žvaigždės, būtent *Sirijus, Arktūras, Vega, Denebas, Altairas, Rigelis, Kapela, Procionas*, joms jokios astrologinės reikšmės neteikiant (ASTR).*

Tačiau toks kontekstas neleidžia teigti, kad nuoseklų dangaus kūnų pavadinimų rašymą lemia ANP analogija ar kad astrologinių objektų pavadinimai perimti iš astronomijos. Astrologijos ir astronomijos šaknys, kaip nurodoma tiek svetainėse (ASTR, ANTR), tiek ir spausdintuose leidiniuose (pvz., Bogun 1999), buvo bendros, tik vėliau pastaroji nuo astrologijos nutolo. Tiek astrologinės, tiek ir astronominės planetos yra pavadintos antikos dievų vardais⁹, taigi nuoseklų pavadinimų rašymą didžiąja raide veikiau lemia dievybių ar mitologinių būtybių pavadinimų rašymo tradicija. Beje, astrologijos ir mitologijos sąsajos

⁹ Pasak Algirdo Sabaliausko, pagrindinis astronominių „planetų krikštātėvis buvo garsus vokiečių astronomas Johanas Elertas Bodė (1747–1826), 1778 metais išleidęs žvaigždžių atlasą, kuriame buvo pažymėta 17 240 žvaigždžių. Neptūnas, Plutonas buvo atrasti jau po J. E. Bodės mirties (Neptūnas – 1846 m., Plutonas – 1930 m.). Tačiau jų atradėjai, sekdami tradicija, naujai atrastoms planetoms taip pat suteikė antikos dievų vardus“ (Sabaliauskas 2020: 300–302).

minimos ir svetainėse¹⁰. Tačiau astrologinių pavadinimų tapatinti su mitologiniais pavadinimais irgi neišeitų, nes visiškos reikšmių sutapties nėra. Tai ypač akivaizdu iš jau minėtos svetainės, kurioje teikiamas ne tik astrologinis ir astronominis, bet ir mitologinis aiškinimas. Antai Marsas, astrologiškai apibūdintas kaip „jūsų veiksmai, stiprybė, ryžtingumas, vadovavimas“, mitologiniu požiūriu aiškinamas kaip vaisingumo dievas, galintis sunaikinti pasėlius, nugaišinti gyvulius arba tiesiog neleisti jiems augti (ZA).

Dar vienas skirtumas, palyginti su astronominiais pavadinimais, yra tai, kad astrologijoje planetomis vadinamos ir Saulė bei Mėnulis, nors astronominiu požiūriu Saulė yra žvaigždė, o Mėnulis – Žemės palydovas. Kaip galima spręsti ir iš svetainėse pateikiamų aiškinimų, toks įvardijimas susijęs su pirmąkart dangaus kūnų stebėjimais – planetomis laikytos tos, kurios buvo matomos plika akimi, o tokios buvo tiek Merkurijus, Marsas, Venera, Saturnas ir Jupiteris, tiek ir Saulė bei Mėnulis. Šiems septyniems dangaus kūnams bendrai įvardyti net taikomas specialus terminas – *didysis septynetas* ar *septeneras* (ASTR). Vėliau, atradus Uraną, Neptūną ir Plutoną, ir jie įtraukti į astrologinių planetų rinkinį, taigi astrologijos svetainėse minimos ir vardinamos dešimt planetų. Vis dėlto net jei Saulė ir Mėnulis astrologiniu ir astronominio požiūriu apibūdinami nevienodai, o ir reikšmės skirtumų esama (astrologijoje Saulė siejama su sąmone, pasaulio suvokimo būdu, savirealizacijos galimybėmis, Mėnulis – su sąmone, jausmais), rašymo skirtumų tai nelemia – ir astrologijos tekstuose pavadinimai *Saulė*, *Mėnulis* rašomi didžiąja raide, pvz.: *Neharmoninga stipri **Saulė** – tai puikybė, arogancija, paniekinantis požiūris į kitus, despotizmas* ASTR; *Zodiako ženklas, kuriame yra kiekvieno iš mūsų **Saulė**, ypatingas, nes jis nusako mūsų augimo, budimo, susivokimo ir realizacijos galimybes* VA; *Astrologijoje **Mėnulis** simbolizuoja žmogaus jausmus ir emocinę prigimtį* ZA. Pasitaikė tik pora kitokio rašymo atvejų (*mėnulis*, *mėnulio užtemimas* ZA), bet jie, kaip galima spręsti iš rašymo tuose pačiuose tekstuose, radęsi dėl neapsižiūrėjimo. Rašymą didžiąja raide šiais atvejais lemia analogiškas su kitomis planetomis statusas, taip pat tai, kad Saulė ir Mėnulis dažnai minima tarp kitų planetų, pvz.: *Savaitės dienos yra globojamos didžiojo septyneto – septynių planetų (**Saulės, Mėnulio, Merkurijaus, Veneros, Marso, Jupiterio ir Saturno**), žinomų nuo seno ir*

¹⁰ Pvz.: „Astrologija ir mitologija visais laikais žygiavo greta. Astrologijoje su išgydymu siejama planeta (asteoroidas) Chironas. Anot legendų, mitologinė dievybė, kentauras Chironas buvo Asklepijaus mokytojas, kuris garsėjo išmintimi ir nepaprastomis gydymo galiomis. Tiek Chirono, tiek Asklepijaus gydymo esmė – gydyti tuom, nuo ko susirgai. Chironas buvo smarkiai sužeistas ir kentė skausmą. Todėl astrologijoje jis simbolizuoja ne tik gydytoją, bet tuo pat metu ir mūsų vidinę žaizdą, skaudžiausią vietą“ (VA).

iš *Žemės matomų plika akimi* ASTR. Tačiau, kaip rodytų kad ir sakiny *Tačiau svarbiausios yra dvi [planetos], astrologijoje vadinamos šviesuliais, – Saulė ir Mėnulis, išreiškiantys sąmonę ir pasąmonę, Tėvą ir Motiną, aktyviąją, dieną, ir pasyviąją, naktį, mūsų pusę* ASTR, astrologijoje šios dvi planetos dar ir laikomos svarbiausiomis. Todėl rašymo didžiąja raide paskata gali būti ir sąvokai teikiama išskirtinė reikšmė ar pagarba, arba stilistiniai sumetimai (daugiau žr. 4 sk.).

Šiaip ar taip, dauguma aptartų pavadinimų yra vienažodžiai ir jie neleidžia spręsti, ar rašant ALP vadovaujasi ANP rašymo taisykle, numatančia kiekvieno pavadinimo žodžio rašymą didžiąja raide, ar universalesne taisykle, pagal kurią didžiąja raide rašomas tik pirmasis pavadinimo žodis.

2.2. Horoskopo taškai, arba fiktyviosios planetos

Aptartieji astrologinių objektų pavadinimai su astronominių objektų pavadinimais pagal raišką visiškai sutampa, tačiau astrologijos tekstuose vartojama ir tik iš dalies sutampančių ar visiškai nesutampančių pavadinimų.

Tai tam tikrų horoskopo taškų pavadinimai. Dangaus kūnų išsidėstymas gimimo (ar kuriuo kitu svarbiu) momentu atvaizduojamas astrologiniame brėžinyje – horoskope. Jame sužymimos planetos ir kiti dangaus kūnai, tačiau žymima ir tokių taškų, kurie, kaip aiškinama svetainėse, yra ne materialūs dangaus kūnai, o matematiškai apskaičiuojami taškai. Jie vadinami *fiktyviomis planetos* ar *fiktyviais taškais*, o kadangi siejami su karma, tai dažnai ir *karminiais taškais*. Jų pavadinimai – svetimžodžiai: *Lilit (Lilith)*, *Selena*, *Rachu (Rahu)* ir *Ketu*. Vienoje iš svetainių Lilit ir Selena siejamos su persų astrologija Avesta¹¹, o Rachu ir Ketu – su Vedomis, t. y. indų astrologija (ASTR)¹². Tačiau šie horoskopo taškai minimi ar plačiau

¹¹ Kitoje svetainėje, kur pateikiamas mitologinis Mėnulio planetos aiškinimas, kaip Mėnulio archetipas nurodoma viena iš graikų deivių Selena – Helijo sesuo, išmintingoji vaisingumo deivė. Kaip kitos Mėnulio deivės čia minimos Diana ir Hekatė, kurių pastaroji buvo siejama su prieblanda, vaiduokliais ir paslaptimis, atsirandančiomis užslinkus tamsai, taigi įkūnijusi tamsiąją Mėnulio pusę (ZA).

¹² Straipsniuose astrologijos tema aiškinama, kad Vedų mitologijoje Rachu ir Ketu yra dvi to paties demono dalys. Demonas apgaulės būdu gavęs nemirtingumo eliksyrą ir, apsimetęs pusdieviu, užėmęs vietą tarp pusdievių Saulės ir Mėnulio. Tačiau jis buvęs atpažintas ir apie tai pranešta aukščiausiam dievui. Šis sviedęs diską ir taip perplėšęs Rachu perpus. Galva ir toliau buvusi vadinama Rachu, o kūną pradėta vadinti Ketu. Vedų mitologijoje Rachu ir Ketu kova su Saule ir Mėnuliu buvo aiškinami užtemimai (Čeremisinas 2015a, b).

aptariamais visose svetainėse, o tai leidžia spręsti, kad jie yra neatsiejama Vakarų tradicija grindžiamos astrologijos dalis. Tiesa, svetainėse juos mėginama aiškinti ir astronomiškai, pavyzdžiui, „Selena yra ne planeta, o matematiškai apskaičiuojamas taškas, susijęs su Mėnulio orbita aplinkui Žemę, tiksliau, su didžiausiu jo priartėjimu prie Žemės, kai ši nuo Mėnulio gauna daugiausia Saulės atspindžio šviesos“ (ASTR), ir toks aiškinimas atskleidžia sąsają su astronomija, tačiau tikrinių vardų *Lilit*, *Selena*, *Rachu*, *Ketu* astronomijoje nevartojama, o ir karminio šių objektų pobūdžio pabrėžimas rodytų, kad tai saviti ALP. Lilit astrologijos svetainėse siejama su tamsiąja, Selena – su šviesiąja karma, apsauga. Su karma siejami ir kiti du taškai: *Rachu* – su šiame gyvenime žmogaus turimomis vykdyti karminėmis užduotimis, *Ketu* – su vykdytomis praeituose gyvenimuose. Pastarieji du taškai apibendrintai pavadinami ir *Mėnulio mazgais*, ir būtent šis terminas turi sąsają su astronomijos terminija – astronomijoje vartojami terminai *Mėnulio orbitos mazgai*, *Mėnulio orbitos taškai*¹³.

Visi keturi vienažodžiai pavadinimai rašomi kaip vardai – didžiąja raide¹⁴, pvz.: *Karminiai mazgai žinomi visose astrologijos tradicijose, o **Selena** ir **Lilit** – daugiausiai Avestos (persų) astrologijoje ASTR; Horoskope **Rachu** padėtis parodo, kokias savybes būtina ugdyti savyje, kokį gyvenimo kelią pasirinkti, norint greičiau judėti pirmyn SA; Karminiai Mėnulio mazgai visada yra opozicijoje, tačiau ta opozicija kitokia nei planetų – ji sako, kad negalima šių dviejų taškų, vadinamų **Rahu** ir **Ketu**, analizuoti bei realizuoti atskirai ASTR. Tačiau jie vieni beveik nevartojami – vartojami su tam tikrais palydovais, kurie gali atlikti ir sinonimo funkciją.*

Kai kurie vartojimo atvejai tuos būtinuosius palydovus leistų vertinti kaip priedėlio ir pažymimojo žodžio santykį, pvz.: *Jis kalbėjo apie **Juodąjį Mėnulį Lilit**, kuris tą dieną paliko ramybėje visus giliai savyje nuoskaudas slepiančius Skorpionus ir perėjo į Šaulio žvaigždyną UR; Gruodžio 15 d. (7.05 val.) **Baltasis Mėnulis Selena** kartu su Venera pereina į Šaulį ANTR; **Kylantis Karminis Mėnulio mazgas Rachu** – tai greičiausias kelias sielos evoliucijai SA; Vis dėlto Ožiaragyje bus ir **Besileidžiantis karminis mazgas Ketu**, taigi nereikėtų persistengti ugdantis ožiaragiškas savybes ASTR; Mėnulio mazgai, būtent **kylantis mazgas Rahu** ir **besileidžiantis mazgas Ketu**, yra kiti du abstraktūs taškai, susiformavę Saulės ir Mėnulio orbitų sankirtoje ZA. Tačiau šiuos priedėlius, kaip matyti iš pavyzdžių, irgi linkstama rašyti didžiąja*

¹³ Tokie terminai, pavyzdžiui, pavartojami *Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje*, žr. *Mėnulis, užtemimai* (VLEe).

¹⁴ Straipsnyje astrologijos tema teigiama, kad *Ketu*, išvertus iš sanskrito, reiškia *vėliava* (Čeremisinas 2015a).

raide, o *Baltasis Mėnulis* ir *Juodasis Mėnulis* vien didžiąja raide ir terašomi, ja rašant taip pat ir antrąjį pavadinimo žodį (*Mėnulis*), kuris svetainėse funkcionuoja ir kaip vienažodis tikrinis pavadinimas.

Rašymo didžiąja raide priežastį leidžia nuspėti tie patys tekstai. Iš jų matyti, kad ilgesnieji žodžių junginiai pateikiami kaip vienažodžių pavadinimų sinonimai, pvz.: *Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo astrologiniame brėžinyje Saulė ir Merkurijus sudaro aspektą su Juoduoju Mėnuliu (Lilit) Skorpione* ANTR; *Iki gegužės 10 dienos savo kelionę jūsų Zodiako ženkle tęs Besileidžiantis karminis Mėnulio mazgas (Ketu)* UR; *Rahu, arba Karminis kylantis Mėnulio mazgas, išreiškia evoliucionavimo kryptį, tai, į kur reikėtų nusikreipti, ko mokytis šiame gyvenime* ASTR. Nors paprastai tekstuose pateikiamas, o ir toliau vartojamas, tiek trumpasis, tiek ilgasis sinoniminės poros narys, jie gali būti pavartojami ir po vieną, kaip vienas kitą pakeičiantys, pvz.: *Juodasis Mėnulis, arba Lilith, rodo visus praeituose gyvenimuose padarytus nedorus darbus, už kuriuos žmogus nebuvo nubaustas ir kurie glūdi giliai pasąmonėje. Lilith atspindi mūsų tamsiąją pusę, kuri labiausiai pasiduoda instinktams, mūsų tamsiąją prigimtį, kuri veikiama aplinkinių ir įvairių pagundų* ZA. Taigi, šiuos žodžių junginius didžiąja raide rašyti linkstama dėl to, kad ir jie laikomi horoskopo taškų (fiktyviųjų planetų) pavadinimais.

Tačiau nuosekliai rašoma tik *Juodasis Mėnulis* ir *Baltasis Mėnulis*. Kitos horoskopo taškų poros rašymas įvairuoja. Tik žodžių junginys *Mėnulio mazgai* rašomas vienodai, pavyzdžiui, *Kitas karmos rodiklis yra tarsi žmogaus evoliucijos kryptis, tai Mėnulio mazgų padėtis horoskopo ženkluose ir namuose* ZA, o su juo sudarytų rūšinių pavadinimų rašymas nevienodas. Pasitaiko, kad *besileidžiantis karminis Mėnulio mazgas* ir *kylantis karminis Mėnulio mazgas* parašomi kaip bendriniai pavadinimai, bet šie svyravimai retoki – dažniausiai žodžių junginiui suteikiamas tikrinio pavadinimo statusas. Tačiau dėl tikrinių pavadinimų rašymo taisyklės taikymo svyruojama. Vienais atvejais lyg ir taikoma bendroji tikrinių pavadinimų rašymo taisyklė, numatanti pirmojo žodžio rašymą didžiąja raide (išskyrus tikrinį ir gimininį žodį), pvz.: *Kai užtemimas vyksta prie Besileidžiančio karminio Mėnulio mazgo, esančio vienam ašies gale, jis daugiau iškelia praities nulemtus įvykius, kai prie Kylančio karminio Mėnulio mazgo – atveria kelius ateities perspektyvoms*. Kitais – astronominių ar kitų pavadinimų rašymo taisyklė, numatanti kiekvieno žodžio rašymą didžiąja raide, pvz.: *taip kaupia naują sielos patirtį, kuri ateina per Kylančią Karminį Mėnulio mazgą – Rachu* SA; *Sausio mėnesį formuosiu du užtemimai prie Besileidžiančio Karminio mazgo* Ketu ASTR. Šie svyravimai rodo neaiškumą,

kurią iš dviejų tikrinių pavadinimų rašymo taisyklių taikyti, ir kartu ryškina kodifikacijos spragą – ALP grupės neskyrimą kodifikuojant tikrinių pavadinimų rašymo normas. Bent jau šie pavadinimai nuo ANP akivaizdžiai skiriasi.

Kita vertus, kaip rodytų jau minėti astronomijoje vartojami terminai *Mėnulio orbitos mazgai*, *Mėnulio orbitos taškai*, tam tikrų sąsajų su ANP esama, ir tai taip pat gali būti vartosenoje susidarančių svyravimų veiksnys. Tačiau astronominis ir astrologinis objektų vertinimas skiriasi. Astronominiu požiūriu *mazgai*, kaip rodytų *Astronomijos enciklopedinis žodynas*, yra „[D]angaus sferos taškai, kuriuose kosm. kūno orbita susikerta su pasirinkta plokštuma. Saulės sistemoje tai taškai, kuriuose planetos (t. p. Mėnulio) orbita susikerta su ekliptikos plokštuma“ (Straizys 2003). Astrologiniu požiūriu tai astrologinio brėžinio – horoskopo taškai. O be to, astrologijos tekstuose šie taškai neretai pavadinami planetomis arba joms prilyginami, pvz.: *Rugpjūtis – tai savotiškas liepos mėnesio astrologinių tendencijų tęsinys, kuomet aštrėja Marso destruktivi raiška per jo sudaromus aspektus su kitomis planetomis, tokiomis kaip Lilit, Chironas, Saturnas, Jupiteris, Plutonas* ANTR. Iš tekstų matyti, kad Selena, Rachu ir kiti horoskopo taškais pavadinami objektai, kaip ir planetos, „keliauja“, pvz.: *Deja, šiemet Saulė Vandenyje apsunkinta šiuo ženklu keliaujančio Juodojo Mėnulio, arba Lilit, kuri Vandenyje bus iki gegužės 4 dienos* ASTR. Taigi, polinkį šiuos žodžių junginius rašyti didžiąja raide gali skatinti jais žymimų objektų lyginimas su planetomis (jie ir vadinami *fiktyviomis planetomis*). Tai patvirtintų ir pasitaikantis dar vieno svarbaus horoskopo taško pavadinimo rašymas – *Ascendentas*. Šis objektas paprastai minimas kaip horoskopo taškas, bet kai kur pavadinamas planeta, ir būtent tokiais atvejais didžiąja raide parašomas ir šis pavadinimas, pvz.: *Ryškiausią įtaką žmogui turi planetos, esančios arčiausiai Žemės – tai Saulė, Mėnulis, Merkurijus, Venera, Marsas bei Ascendentas* SA.

O polinkio didžiąja raide rašyti kiekvieną pavadinimo žodį veiksnį, be jau minėtos kodifikacinės spragos, gali būti ir daugiau. Astrologijos tekstuose neretai teikiami atitikmenys lotynų kalba, kaip antai sakinyje *Jo ascendentas yra ant pačios karališkiausios žvaigždės – Regulo (Cor Leonis)* UR. O vienos horoskopo taškų poros pavadinimai ir apskritai vartojami kaip neadaptuoti lotynizmai – *Medium Coeli* ir *Imum Coeli*, pvz.: *Svarbūs ir vadinamieji mažoriniai aspektai (susidarantys tam tikri dviejų planetų kampai): trigonai, sekstiliai, opozicijos, kvadratūros, ypač konjunkcijos su planetomis, Ascendentu ir Medium Coeli (MC, arba X būsto pradžia)* ANTR. Jau anksčiau skelbtame straipsnyje atskleista, kad astrologijos terminija su

lotynų kalba glaudžiai susijusi (Vaskelaitė 2020), o tai leistų kelti prielaidą, kad pasitaikančiam rašymui poveikio gali turėti lotyniškoji pavadinimų rašymo rišlaus ar nerišlaus pobūdžio tekstuose tradicija.

Tiesa, kitų terminų rašyti didžiąja raide svetainėse nelinkstama, nors didelę jų dalį sudaro lotyniškos kilmės žodžiai (žr. Vaskelaitė 2020). Pasitaiko tik pavienių atvejų. Antai vos viename tekste didžiąja raide parašomas terminas *steliumas*: *Trijų ir daugiau planetų susijungimas vadinamas **Steliumu*** AN. Tai tik patvirtintų, kad didžiąja raide linkstama rašyti horoskopo taškų pavadinimus, kurie astrologijoje vertinami ir kaip planetos. Tačiau, astrologinių objektų pavadinimų grupės rašybos normas kodifikuojančiuose darbuose neskiriant ir tokių pavadinimų santykio su astronominių objektų pavadinimais neįvardijant, nežinoma, pagal kurią tikrinių pavadinimų rašymo taisyklę juos rašyti.

2.3. Zodiakas ir jo ženklai

Visose svetainėse plačiai vartojamas dar vienas tam tikrą astronominį analogą turintis pavadinimas – *Zodiakas*, tekstuose pateikiant ir astronominį aiškinimą, pvz.: „Zodiakas – tai maždaug 16 laipsnių dangaus sferos juosta, kurios viduriu eina ekliptika (Saulės kelias), liesdama 13 žvaigždynų“ (VA). Vis dėlto čia pat aiškinama, kad astronominis ir astrologinis Zodiakas nėra tas pat, ir tie skirtumai siejami su Zodiako žvaigždynų skirtumais. Viena, astronominiai žvaigždynai „neturi griežtai užbrėžtos ribos ir yra plačiai išsidėstę danguje, vieni užimdami daugiau dangaus sferos, kiti mažiau“, o astrologiniai žvaigždynai yra metinio regimojo Saulės kelio sudalijimas į 12 lygių dalių, kurių kiekviena sudaro po 30 laipsnių. Antra, astronomijoje Zodiako žvaigždynų minima trylika (įskaitant Gyvatnešį), o astrologijoje jų skiriama 12. Trečia, astrologijoje šios Zodiako dalys žvaigždynais nėra nevadinamos – vadinamos *Zodiako ženklais*. Taigi, ir šis dvizodis pavadinimas su astronominiu nesutampa (plg. *Zodiako žvaigždynai*).

Nesutampa ir konkrečių Zodiako ženklų pavadinimai: astrologijoje vartojama ne *Vėžio žvaigždynas* ar *Liūto žvaigždynas*, o *Vėžio ženklas*, *Liūto ženklas* ir t. t. Tiesa, sutampa trumpasis pavadinimų variantas: *Vėžys*, *Liūtas* ir kt. Tačiau reikšmės skiriasi: astrologijoje ir šie „žvaigždynai“ yra simbolinių reikšmių sancaupos. Pavyzdžiui, Dvyniai siejami su informacija, jos perdavimu, protiniais sugebėjimais, kalba, rašymu, taip pat plepumu,

smalsumu, Vėžys – su šeima, namais, tėvyne, istorija, patriotizmu, jautrumu. Plg. astronominį pavadinimo *Dvyniai* aiškinimą: „Dangaus š. hemisferos Zodiako žvaigždynas, plotas 514 kv. laip. Lietuvoje geriausiai matomas žiemą <...>“ (Straižys 2003). Vadinasi, kitą reikšmę astrologijoje turi ir pavadinimas *Zodiakas*. Tiksliai apibrėžtis nepateikiama, tačiau iš vartojimo matyti, kad tai simbolinė struktūra. Vienoje svetainėje *Zodiakas* metafizine prasme aiškinamas kaip „didysis kosminis ratas, talpinantis 12 kosminių dėsnių, kurie nusako bet kokio reiškinių tiek Žemėje ir Visatoje, tiek viduje ir išorėje gimimo, vystymosi, mirimo, t. y. evoliucijos etapus“ (VA). Vartojamas ir dvižodis pavadinimas *Zodiako ratas*.

Astrologijoje planetos ir kiti dangaus kūnai Zodiaku „keliauja“, ir šios jų sąveikos su Zodiako rato dalimis, arba Zodiako ženklais, aiškinimas yra daugelio astrologijos svetainėse skelbiamų tekstų pagrindas. Kaip galima iš jų spręsti, keliaudamos tai vienu, tai kitu Zodiako ženklu, planetos suaktualina tam tikras sritis, nulemia daugiau ar mažiau svarbius įvykius, pvz.: *Prieš 12 metų, 2008-aisiais, Jupiteris, įžengęs drauge su Plutonu į Ožiaragį, pradėjo ekonominę-finansinę krizę, t. y. ekonomikos transformaciją* ASTR; *Kai į Vandenį įžengs Plutonas po 4 metų, mes abiem kojomis jau tvirčiau stovėsime visai kitoje civilizacijoje, kuri dabar gimsta per skausmus ir kančias* UR; *Jupiteriui keliaujant per Vėžį bus labai palankus metas žemės, namo pirkimui, darbui savo sodo sklypeliuose, daržuose, šeimos kūrimui ir vaikų gimdymui* AM. Tie įvykiai lemiami ne tik žmonijai ar šalims, bet ir konkrečiam žmogui, o pastaroji įtaka, pasak aiškinimų, priklausanti nuo to, koks buvo dangaus kūnų išsidėstymas žmogui gimstant – nuo jo gimimo horoskopo. Jame Vakarų astrologija išskirtinę reikšmę teikia Saulei: pagal tai, kurioje Zodiako rato dalyje Saulė buvo gimimo momentu, skiriami vadinamieji Avinai, Jaučiai, Ožiaragiai ir kt. Taigi, vienažodžiai Zodiako ženklų pavadinimai astrologijos tekstuose vartojami dviem reikšmėmis: tai ne tik simbolinės struktūros dalys, bet ir tam tikri žmonių tipai, apibendrinti pagal Saulės padėtį Zodiake gimimo momentu. Beje, būtent į tipus paprastai orientuojamos žurnaluose skelbiamos prognozės ar charakterio savybių aprašymai, nors ne vienoje astrologijos svetainėje pabrėžiama, kad svarbu visų planetų išsidėstymas horoskope, kuriam sudaryti reikia dar ir minutės tikslumu žinoti gimimo laiką. Tačiau svetainės atskleidžia ir tai, kad astrologija nevienalytė – esama orientuotos į vartotojus¹⁵.

¹⁵ „Vakarų Europoje atsiranda vis daugiau naujų kryptų, derinančių astrologiją su psichologija. Rusijos astrologijos kryptys labiau linkusios į prognostiką. Iš JAV ir Kanados ateina nemažai kryptų, tiesiogiai taikomų

Didžiąja raide rašomi tiek viena, tiek kita reikšmė vartojami Zodiako ženklų pavadinimai, pvz.: *Būdamas Šaulyje Jupiteris dosnus bus visiems, tačiau labiausiai, žinoma, – Šauliams* SA. Dar plg.: *Marsui keliaujant per Mergelę suaktyvėja sveiko gyvenimo būdo propagavimas* AM ir *Visos profesijos, kur reikia aštraus proto ir tikslumo, labai tinka Mergelėi* ZA. Tai, kad vieni jų yra gyvūnų vardai (*Avinas, Jautis, Skorpionas* ir kt.), kiti – kitokie vardai (*Dvyniai, Mergelė, Vandenis, Šaulys, Svarstyklės*)¹⁶, įtakos neturi, plg.: *Dvylika zodiako ženklų (Avinas, Jautis, Dvyniai, Vėžys, Liūtas, Mergelė, Svarstyklės, Skorpionas, Šaulys, Ožiaragis, Vandenis, Žuvis)* yra sukurti Babilono žynių 700 m. pr. m. e. ZA; *Rugpjūčio 22 dieną Saulė pereina iš Liūto į Mergelę* ASTR. Didžiąja raide parašytas ir dviejose svetainėse minimas Veneros lietuviškas pavadinimas *Aušrinė*¹⁷ (VA, ASTR). Tiesa, iš kai kurių tekstų atrodytų, kad pagal Saulės padėtį Zodiake apibendrintą tipą labiau linkstama įvardyti vienažodžiu, o simbolinės struktūros dalį – ilgesniu terminu, plg.: *Dažnai vien iš žvilgsnio galima nuspėti, kad šis žmogus gimęs Skorpiono ženkle* ir *Bendrauti su Skorpionu yra sunku* ZA. Kai kur charakterio tipą mėginama skirti vartojant žodį *žmonės* (pvz.: *Mergelės žmonės yra inteligentiški* ZA) ar dar kitaip, pvz.: *Gimusieji po Žuvų ženklų pasižymi ypatinga intuicija* ZA. Tačiau dažnai šis skirtumas nedaromas – Zodiako rato dalys irgi įvardijamos vienažodžiu terminu, pvz.: *Jupiteriui keliaujant Svarstyklių ženkle, buvo daug galimybių išoriškai plėtoti partnerystės ir visuomeninius santykius, o esant Skorpione – daugiau reikšmės turės jau vidinis santykių turinys ir vertybės* ANTR.

Atitinkamai dviem reikšmėmis vartojamas ir žodžių junginys *Zodiako ženklas*. Štai sakinyje *Paprastai lėčiau judančios planetos perėjimas iš vieno Zodiako ženklo į kitą trunka apie metus, o kartais ir ilgiau* ANTR taip įvardijama Zodiako rato dalis, o sakiniuose *Negalima teigti, jog jei Zodiako ženklas Skorpionas, tai žmogus kerštingas* ZA – apibendrintas tipas. Tiesa, kai kurie atvejai lyg ir rodytų, kad pastarąja reikšmė vartojamas žodžių junginys rašomas mažąja raide, pvz.: *Giliai intuityvus ir sentimentalus Vėžys gali būti vienas iš sudėtingiausių zodiako*

vartotojui“ (ANTR); „Dabartiniame pasaulyje (ko gero, ir anksčiau) galima išskirti tris astrologijos kryptis: fatalistinę, **vartotojišką** ir evoliucinę-dvasinę“ (ANTR).

¹⁶ Zodiako sudalijimas į 12 žvaigždynų siejamas su Babilonu, jų pavadinimas gyvūnų vardais – su graikais (ASTR). K. Gaivenio rašoma, kad lietuvių (kaip ir rusų, anglų) kalboje žvaigždynų pavadinimai yra išsiversti, kai kurie jų patyrę semantinę transformaciją. Pavyzdžiui, lietuviškasis *Vandenis* sutapatintas su vandenyje gyvenančia vyriška būtybe, anksčiau vartotas *Vandenius* „vandens nešėjas ar semėjas“ (Gaivenis 1990: 51).

¹⁷ Daugiau lietuviškų žvaigždynų pavadinimų (pvz.: *Šienpjovys, Sietynas, Jukšlandis*, buvęs Skorpiono pavadinimas *Parplys Kirminėlis*) minima K. Gaivenio (1990).

ženklų ZA. Tai tarsi būtų dviejų reikšmių diferencijavimo požymis, tačiau dažniausiai svyravimų, apimančių ir žodžio *Zodiakas* rašymą, reikšmių diferencijavimu negalima paaiškinti, pvz.: *Įsivaizduokite, jog Dievas sukūrė 12 zodiako ženklų ir kiekvienam iš jų davė savo Dovaną ir Taigi, kokia yra Dievo žinutė kiekvienam iš Zodiako ženklų?* ZA; *Visi nors kiek žino tam tikras tradicines visų zodiako ženklų savybes ir Šio žmogaus Zodiako ženklas yra Vandenis* ZA.

Kai kuriuose tekstuose ryškesnis polinkis tiek viena, tiek kita reikšme vartojamą pavadinimą rašyti mažąja raide, bet tai veikiau rašymo vienodinimo rezultatas, pvz.: *Ši astrologinį brėžinį, kaip minėta, sudaro 12 zodiako ženklų, kuriame išsidėsčiusios planetos ir įvairūs kiti astrologiniai elementai. Tokiu būdu kiekvienas zodiako ženklas įgyja tam tikrą kokybę ir energijos potencialą, priklausomai nuo to, kiek kur yra planetų bei kitų svarbių taškų* VA. Net ir *Zodiakas, Zodiako ratas* tokiam kontekste parašoma mažąja raide, pvz.: *Visi šie dangaus kūnai judėdami praeina tą patį kelią, kuris astrologijoje vadinamas zodiako ratu. Šių dviejų zodiako didžiūnų jungtis stipriai įtakoja ir nuspalvina visų metų foną* VA. Tačiau astrologijoje Zodiako ženklas kaip apibendrintas tipas neatsiejamas nuo Zodiako ženklo kaip Zodiako rato dalies, o tiksliau, jis yra vienos ar kitos Zodiako energijos raiška žmogaus lygmeniu, taigi vienodinimo esama ir kitos krypties, pvz.: *Jupiterio ciklas, per kurį ši planeta apeina visą Zodiako ratą, yra 12 metų* ANTR ar *Vėžys – pirmasis vandens stichijos ženklas Zodiako rate* VA.

Kaip aiškėja, šiuo atveju taip pat svyruojama rašant pavadinimą, kuris su astronominiu sutampa tik iš dalies (plg. *Zodiako žvaigždynai* ir *Zodiako ženkilai*). Dėl gimininio žodžio rašymo neaiškumų nesusidaro, nors ir neaišku, ar jo rašymą mažąja raide lemia kodifikuotosios normos numatoma išimtis gimininiam žodžiui, ar taisyklės, pagal kurią didžiąja raide rašytinas tik pirmasis pavadinimo žodis, taikymas. To nustatyti neleidžia nė vienoje svetainėje pavardijami ANP pavadinimai, kurie taip pat yra dvižodžiai: *Persėjo žvaigždynas, Jaučiaganio žvaigždynas, Lyros žvaigždynas, Gulbės žvaigždynas, Erelio žvaigždynas*, taip pat ir *Vasaros trikampis, Kuiperio juosta, Orto debesys, Šiaurinė žvaigždė* ASTR. Tačiau neaiškumų, kaip matyti, susidaro dėl pavadinimo *Zodiako ženklas* pirmojo žodžio rašymo, o jie gali būti susiję tiek su ribos tarp bendrinių ir tikrinių pavadinimų neaiškumu, tiek su kodifikacijos spraga – ALP kaip tikrinių pavadinimų grupės neskyrimu ir jų santykio su ANP neįvardijimu. Tik kaip ANP *Zodiakas, Zodiako ženklas* aptariamai ir KB, nors pateiktuose pavyzdžiuose pavartoti būtent ALP, o ne ANP (*Pagal Zodiaką jis Avinas ir Mano ženklas Ožiaragis*). Čia, beje,

nurodoma, kad kai *Zodiakas* vartojamas žmogaus charakterio ar likimo reikšme, kaip bendrinis žodis, jis rašytinas mažąja raide, pvz.: *Koks tavo zodiakas?* (KB). Tačiau tokia išimtis gali būti orientuojama į bendrąją vartoseną, o astrologijos svetainių testai išryškina glaudžią Zodiako ženklo kaip charakterio tipo ir Zodiako ženklo kaip Zodiako rato dalies sąsają, taigi joje rašybos požimiū diferencijuoti dviem reikšmėmis vartojamą pavadinimą keblu. Vis dėlto gali būti, kad šios bendrajai vartosenai numatytos rekomendacijos mėginama paisyti ir astrologijos svetainėse, o tai gali būti viena iš joje susidarančių svyravimų priežasčių.

Tiesa, be jau aptartų vienažodžių ir dvižodžių Zodiako ženklų pavadinimų, svetainėse plačiai vartojama ir trižodžių, pvz.: *Nuo 16 d. Merkurijus pereis į Žuvų zodiako ženklą, pakreipdamas mąstymą intuityvumo link* ASTR; *Ši planeta valdo Duynių ir Mergelės zodiako ženklus* ASTR. Į jų sudėtį įeinantis junginys *zodiako ženklas* rašomas mažąja raide. Tokių atvejų kaip *Šaulio Zodiako ženklas* pasitaikė tik vienas (tame pačiame tekste toliau rašoma *Svarstyklių zodiako ženklas* ZA). Vis dėlto vyraujantis trižodžių pavadinimų rašymo polinkis neleidžia nustatyti, ar šiuo atveju taikoma pavadinimo pirmojo žodžio rašymo didžiąja raide taisyklė, ar taip rašoma todėl, kad žodžių junginys *zodiako ženklas* tapatinamas su pavadinimo gimininiu žodžiu.

3. KITŲ PAVADINIMŲ RAŠYMAS

Aptarti ALP yra objektų pavadinimai. Net jei jie nuo astronominių objektų pavadinimų skiriasi pagal reikšmę, o kai kuriais atvejais – ir pagal raišką, tam tikrų sąsajų su pastaraisiais esama, taigi juos rašant tarsi galėtų būti vadovaujamasi norminamuosiuose darbuose formuluojama astronominių objektų pavadinimų rašymo taisykle. Tačiau astrologijos svetainėse vartojama ne tik objektų pavadinimų.

3.1. Astrologiniai įvykiai

Skiriant astronominių objektų pavadinimų grupę LKRS, iš tikrųjų minimi tik objektai, tokie kaip *Didieji Grįžulo Ratai*, *Paukščių takas*, *Šiaurės žvaigždė*, *Andromedos ūkas* (LKRS 1992: 62). Įvykių ar reiškinių čia nepateikiama, bet juk astronominių esama ne tik objektų

pavadinimų. Štai ir vienoje iš astrologijos svetainių pavartojamas pavadinimas *Perseidų lietus* – astronominio reiškinių pavadinimas. Žinoma, daug astronominių reiškinių pavadinimų yra bendriniai, pavyzdžiui, *saulėgrįža* ar *lygiadienis*. Astrologinių reiškinių pavadinimų irgi yra bendrinių, pavyzdžiui, *tranzitas* ar *ingresija*, ir jie svetainėse rašomi mažąja raide. Kiti rašomi didžiąja, kaip antai *Saulės užtemimas*, *Mėnulio užtemimas*, *Plutono ir Saturno konjunkcija*, *Marso–Neptūno jungtis*, tačiau pirmasis šių pavadinimų žodis yra tikrinis, svetainėse funkcionuojantis ir kaip atskiras pavadinimas, todėl neaišku, ar visas sudėtinis pavadinimas vartojamas kaip tikrinis, ar kaip bendrinis.

Vis dėlto kai kurių reiškinių pavadinimų pirmasis žodis yra bendrinis, bet jis rašomas didžiąja raide, taigi pavadinimą linkstama vertinti kaip tikrinį. Štai didžiąja raide parašomi keturių kasmetinių reiškinių – dviejų lygiadienių ir dviejų saulėgrįžų (solsticijų) – pavadinimai, pvz.: *Kovo 20 paros pabaigoje, prieš pat vidurnaktį, 23:58 val. Saulė pereis į Avino zodiako ženklą ir stos **Pavasario lygiadienis** ASTR; Kaip reikėtų sutikti **Rudens lygiadienį?** ASTR; Tai **Žiemos saulėgrįžos** momentas, reiškiantis, kad pasiektas didžiausios tamsos taškas ASTR; Šiomet **Vasaros solsticija** bus 21 dieną ASTR. Kitose, o ir tose pačiose svetainėse, šie pavadinimai parašomi mažąja, pvz.: **Kovo 20 d.** (5.50 val.) *Saulė pereis į Avino ženklą – stos **pavasario lygiadienis** ANTR; Kūčių vakarienė – lyg **žiemos saulėgrįžos** kulminacija AM; Nuo to momento diena taps ilgesnė, šviesa augs iki **vasaros solsticijos** ASTR.**

Šie reiškiniai astrologijos svetainėse paprastai įvardijami kaip įvykiai, o iš jų aptarimo aiškėja, kad tai astrologiniu požiūriu itin svarbūs įvykiai. Antai nuo pavasario lygiadienio prasideda astrologiniai metai. O kartu aiškinimas svetainėse atskleidžia jų sąsają su šventėmis, pvz.: *Tai ypatingas metas – vienas iš keturių svarbiausių metų kryžiaus taškų, ties kuriais bazuojasi visų religijų bei tradicijų **šventės** ASTR. Nurodoma, kad persai per pavasario lygiadienį švenčia naujuosius metus (ASTR). Vasaros saulėgrįža minima kaip sutampanti su Rasomis, kurios vėliau sutapatintos su Joninėmis. Žiemos saulėgrįža siejama su Kūčiomis, vienoje svetainėje nurodoma, kad Lietuvoje ji nuo seno buvo žinoma kaip Elnio devyniaragio šventė (AM). Tokiame kontekste šių astrologinių įvykių pavadinimai rašomi didžiąja raide, pvz.: *Vakarų pasaulis Naujuosius metus sieja su kitu svarbiu metų kryžiaus tašku – **Žiemos solsticija** (momentu, kai vyksta lūžis iš didžiausios tamsos taško link jos augimo) ASTR. Tačiau šie svarbūs įvykiai ne tik siejami su šventėmis, bet ir pavadinami šventėmis, antai pavasario lygiadienis – *Naujaisiais astrologiniais metais ASTR. Taigi, astrologijoje šie pavadinimai turi kitą nei***

astronomijoje reikšmę, ir tai atspindi kitokie rašymo polinkiai – pavadinimo rašymas didžiąja raide. Tiesa, ir šie pavadinimai dvižodžiai, taigi būtų sunku nustatyti, pagal kurią iš dviejų tikrinių pavadinimų rašymo taisyklių jie rašomi – pagal kiekvieno žodžio rašymo didžiąja raide taisyklę, numatančią išimtį gimininiam žodžiui, ar pagal švenčių, istorinių laikotarpių ir įvairių kitų pavadinimų rašymo taisyklę, numatančią tik pirmojo žodžio rašymą didžiąja raide.

Kita vertus, aptariant šiuos astrologinius įvykius, svetainėse neretai pateikiamas ir astronominis jų aiškinimas, o kartu jie apibūdinami ir bendriausiomis reikšmėmis, pavyzdžiui, rudens lygiadienis – kaip šiltosios metų dalies pabaiga. Tai skatinta astronominiams ar bendrosios vartosenos tekstams būdingą šių pavadinimų rašymą mažąja raide, pvz.: *Metų cikle yra 4 kertiniai momentai, esminiai visiems žmonėms, visoms Žemės būtybėms: tai **vasaros** bei **žiemos solsticijos** ir **pavasario** bei **rudens lygiadieniai*** ASTR. Kai kurie atvejai rodytų, kad nusveria būtent toks rašymas, net jei tam tikras įvykis ir įvardijamas kaip šventė, pvz.: *Ekliptika kerta dangaus pusiaują dviejuose taškuose: **pavasario lygiadienio** taške (kovo 20–21 d.) ir **rudens lygiadienio taške** (rugsėjo 22–23 d.) – tuo metu dienos ir nakties ilgumas būna vienodas. Rudens lygiadienio **šventė** fiksuoja šiltosios metų dalies pabaigą. Taip pat tai pagarbos ir dėkingumo **šventė**, kuomet nuo senovės žmonės dėkodavo dievams už derlių, kuris padės išgyventi šaltuoju metų laiku. Nuo **rudens lygiadienio** prasideda Ilgių metas ir nuo šio momento pradedame artėti prie Vėlinių ir Skorpiono misterijų* ANTR. Kita vertus, suprantamas kaip šventės pavadinimas net ir vienas žodis parašomas didžiąja raide, kaip antai sakinyje *Kaip sutikti **Lygiadienį** bei Naujuosius Saulės metus?* ASTR, nors šiaip vienažodžius pavadinimus linkstama rašyti mažąja raide, pvz.: *Solsticija yra vienas iš 4 svarbiausių metų astro momentų (dvi **solsticijos** ir du **lygiadieniai**)* ASTR. Rašymo pavyzdys *Kaip geriausia švęsti Jonines, arba Rasas, arba tiesiog **Vasaros Saulėgrįžą**?* ASTR pasitaikė tik vienas.

Mėnulio fazių pavadinimai astrologijos tekstuose taip pat parašomi didžiąja, pvz.: *Ši **Jaunatis** paskatins per ateinantį Mėnulio mėnesį susikoncentruoti į darbą, savo tikslų siekimą, sustiprins atsakomybę už šeimos stabilumą ir paskatins pasirūpinti tėvais* AM; *Viskas įvyks tuoj po Saulės užtemimo, **Jaunaties** metu* VA. Mėnulio fazės astrologijos tekstuose kaip šventės neminimos, tačiau iš aiškinimų matyti, kad tai irgi svarbūs astrologiniu požiūriu įvykiai, ypač jaunatis ir pilnatis. Kaip rodytų kad ir sakinyje *Taigi, retrogradinis Merkurijus ir **Jaunatis** – tai impulsas keisti savo mąstymą, požiūrį, supratimą, naujai atrasti tai, kas sena ir patikrinta, laisvintis iš priklausomybių bei viso to, kas trukdo evoliucijai* VA, jaunatis vertinama kaip mintims ir

jausmams ypatingą jėgą suteikiantis metas, pilnatis siejama su minčių realizacija. Kita vertus, jaunatys bei pilnatys tuose pačiuose tekstuose aiškinamos ir kaip astronominiai reiškiniai, todėl kai kuriais atvejais nusveria rašymas mažąja raide, pvz.: *Saulės užtemimas visada sutampa su jaunatimi*. Visi žino, kad per *jaunatį* reikia kurti ateities planus, svajoti SA. Pasitaikantys dvižodžiai junginiai rašomi pirma didžiąja raide, pvz.: *Netrukus, spalio 9 ryte, bus Mėnulio jaunatis*, prasidės naujas ciklas ASTR; *Veneros jaunatis* susijusi su vertybių perkainojimu, jų susidėliojimu ANTR. Bet pasitaiko ir tokio rašymo pavyzdžių kaip *Jungtis su Saule yra vadinama Veneros Jaunatimi* VA; *Šį sekmadienio vakarą 19:30 val. Lietuvos laiku prasidės Mėnulio Jaunatis Skorpiono zodiako ženkle* AM. Jie, kaip ir aptariant horoskopo taškų pavadinimų rašymą išryškėję atvejai *Besileidžiantis Karminis Mėnulio mazgas* ar pan., gali būti ANP rašymo taisyklės taikymo rezultatas. Tiesa, ta taisyklė numato išimtį gimininiam žodžiui, bet jau iš kodifikuotosios normos aptarimo aiškėjo, kad šią išimtį naikina ar neaiškia daro kodifikuotosios normos numatoma stilistinio rašymo galimybė.

3.2. Stichijos ir pradai

Svyravimų dėl pavadinimo priskyrimo prie tikrinių ar bendrinių susidaro ir rašant astronominių analogų visiškai neturinčius pavadinimus, kurie kodifikuojant tikrinių pavadinimų rašymo normą neminimi nei kaip astronominių objektų pavadinimai, nei tarp kitų tikrinių pavadinimų grupių. Jų ištakų reikėtų ieškoti filosofijoje, būtent Aristotelio plėtotoje teorijoje, kad visa Žemės kūrinija sudaryta iš keturių elementų: ugnies, žemės, oro ir vandens (ANTR)¹⁸. Tokia teorija atsispindi ir astrologijoje, joje vartojama tiek su žodžiu *stichija*, tiek su žodžiu *elementas* sudarytų pavadinimų.

Tačiau tai ne gamtos reiškinių pavadinimai. Pagal keturias stichijas (elementus) čia skirstomi Zodiako ženklai, ir šis skirstymas suponuoja tiek vienažodžių, tiek ir dvižodžių pavadinimų: *Žemė, Ugnis, Oras, Vanduo* ir *Žemės ženklas (elementas), Oro ženklas (elementas)* ir t. t. Pasitaiko ir ilgesnių variantų, tokių kaip *Ugnies stichijos ženklas*. Tiek vienažodžių, tiek keliažodžių pavadinimų rašymas svyruoja, o svyravimai rodo, kad abejojama, ar pavadinimą

¹⁸ „Vienas įtakingiausių Vakarų filosofijos mąstytojų senovės graikų filosofas Aristotelis (384–322 m. pr. m. e.), tyrinėjęs dangaus įtaką žemės reikalams, remdamasis senų dvasinių kryptų žiniomis teigė, kad visa Žemės kūrinija sudaryta iš keturių elementų: ugnies, žemės, oro ir vandens“ (ANTR).

laikyti tikriniu. Štai vienoje svetainėse rašoma: *Taigi, Lilit perėjus į Jautį, 9 mėnesiams pažeidžiamesnė tampa **Žemės stichija** VA, kitoje – Jei spjaudote ant žemės, šiukšlinate, teršiate, niekinate **žemės stichiją; oro stichiją** teršia keiksmas, rūkymas ir kitoks dūminimas, melavimas, taip pat ir tuščias plepėjimas ASTR.* Vienoje rašoma *Dvyniai – **oro ženklas**, tad šiai stichijai būdinga lengvumo savybė ASTR, kitoje – Jautis yra **Žemės ženklas** (kaip ir Mergelė, Ožiaragis) ZA.* Įvairuojama ir tos pačios svetainės tekstuose, plg.: *Šaulys – **ugnies stichijos ženklas** ir Taigi, šiuo periodu pagalbos reikia ieškoti **Žemės ženkluose** VA.* Skirtingai rašoma net ir tame pačiame tekste: *Pradėkime nuo Stichijų. Yra **Ugnies** (Avinas, Liūtas, Šaulys), **Žemės** (Jautis, Mergelė, Ožiaragis), **Oro** (Dvyniai, Svarstyklės, Vandenis) ir **Vandens** (Vėžys, Skorpionas, Žuvis) ir Taip pat itin svarbu pažymėti, jog net jei jūsų vaiko zodiako ženklas yra Avinas, tai nereiškia, jog **ugnies stichijos** turės daugiausiai ZA.* Pagaliau pasitaiko nevienodumų net ir viename sakinyje *Taigi **Oro ženklams** kaip pagrindinis akcentas bus mentalas, **ugnies** – valia, **vandens** – jausmai, **žemės** – fizinis kūnas ASTR,* bet pastarasis atvejis jau veikiausiai radęsis dėl neatidumo.

Kai kuriuose tekstuose dar minima, kad Zodiako ženklai gali būti skirstomi į moteriškuosius ir vyriškuosius, ir pavartojami vyriškojo ir moteriškojo prado pavadinimai. Jų rašymas ypač svyruoja. Vis dėlto iš palyginti nedažno šių pavadinimų vartojimo galima spręsti, kad VLKK Konsultacijų banke teikiamos rekomendacijos rašyti mažąja raide – *in* ir *jang* – rašymas svetainėse neatitinka. Labiau kryptama į rašymą didžiąja raide: *Šiuo atveju jis turi tendenciją daugiau reikštis per **In pradą**, moteriškąjį dieviškumo aspektą ANTR; Tai **Jan elementas** ASTR.* Teikinio ir realiosios vartosenos neatitiktis priežastis, kaip ir rašant pavadinimus *Zodiakas, Zodiako ženklas*, gali būti tai, kad teikinyje teikiamas bendrajai vartosenai, o šiuo atveju aptariama vartoseną astrologijos svetainėse. Beje, šių pavadinimų rašymas nenusistovėjęs ir kitais požiūriais, plg.: *vis dėlto **In-Jan** balansas išliks, nes Merkurijus ir Venera beveik tuo pat metu pereis į Aviną ASTR; Šis lygiadienio momentas skirtas sustoti ir išsaugoti tą balansą, tą prisiminimą apie tobulą pusiausvyrą, tą **IN-JAN** harmoniją ASTR.*

3.3. Astrologiniai ciklai ir kiti laikotarpiai

LKRS tarp pirma didžiąja raide rašytinų pavadinimų minint istorinių įvykių pavadinimus, prie šios grupės šliejami ir epochų pavadinimai, tokie kaip *Šviečiamasis amžius*,

Renesansas ar *Atgimimo epocha* (LKRS 1992: 69). Tiesa, čia pat nurodoma išimtis: tokie epochų pavadinimai kaip *akmens amžius*, *antika*, *viduramžiai* rašytini mažąja. Išimtis nepaaiškinama, taigi nėra aišku, koku pagrindu ji daroma – taip numatoma tikrinio žodžio vartimo bendriniu galimybe ar skirtis tarp pavadinimų rašymo bendrosios vartosenos ir specialiuosiuose tekstuose?

Šiaip ar taip, epochų gali būti ne tik istorinių. Antai astrologijos svetainėse minimos astrologinės epochos: *Žuvų epocha (era)*, *Vandenio epocha (era)*. Kadangi tokių pavadinimų pirmasis žodis yra Zodiako ženklo pavadinimas, jie rašomi didžiąja raide, pvz.: *Galima sakyti, kad tai dar vienas rimtas žingsnis **Vandenio eros** įtvirtinimo link* ANTR. Bet apskritai astrologijoje periodizacija grindžiama cikliškumu. Laikotarpiai, per kuriuos planetos apkeliauja Zodiaką, vadinami ciklais, pavyzdžiui, *Jupiterio ciklas*, *Urano ciklas*, *Saturno ciklas*, *Plutono ciklas*, taip pat ir *Saulės ciklas*, *Mėnulio ciklas*. Kadangi šių pavadinimų pirmasis žodis yra planetos pavadinimas, jie taip pat rašomi didžiąja raide, pvz.: *Taigi, baigiantis **Saturno ciklui**, kiekvienas atskirai ir visi kartu patirsime atsiskaitymo laiką* ANTR; *Kaip jau minėta, **Jupiterio ciklas** – 12 metų* ANTR. Rašybos normas teikiančiuose darbuose ciklų, o juolab astrologinių ciklų, pavadinimų nenurodoma, tačiau jų rašymo svyravimų svetainėse nesusidaro, nes ir šie pavadinimai dvižodžiai, o antrojo pavadinimų žodžio rašymas toks pat būtų tiek pagal gimininio žodžio išimtį numatančią taisyklę, tiek pagal taisyklę, numatančią tik pirmojo pavadinimo žodžio rašymą didžiąja raide.

Tačiau astrologijos svetainėms būdingi ir trumpesnių laikotarpių, pavyzdžiui, mėnesių ar dienų, pavadinimai: *Saulės mėnuo*, *Mėnulio mėnuo*, *Saulės diena*, *Mėnulio diena*. Trumpesniųjų laikotarpių pavadinimų skiriant istorinių įvykių ir epochų pavadinimų grupelę LKRS neminima, bet skiriant švenčių pavadinimų grupę pateikiama ir šventinių dienų pavadinimų, pavyzdžiui, *Visų amatų diena* (LKRS 1992: 69). Kaip aiškėjo iš kodifikuotosios normos aptarimo, dėl tokių pavadinimų rašymo susidaro prieštaravimų, t. y. Rekomendacijoje minima švenčių ir šventinių dienų pavadinimų, kurių didžiąja raide rašytinas kiekvienas žodis, išskyrus gimininį. Tačiau astrologijos tekstuose vartojami dienų pavadinimai nėra švenčių pavadinimai: Saulės ir Mėnulio dienos skiriamos atsižvelgiant į tai, kuris kalendorius – Saulės ar Mėnulio – yra taikomas. Vis dėlto rašant pavadinimus *Saulės dienos*, *Mėnulio dienos*, taip pat ir mėnesių pavadinimus *Saulės mėnuo*, *Mėnulio mėnuo* svyravimų nesusidaro, nes jie dvižodžiai. Rašant dvižodžius pavadinimus, kaip parodė lygiadienių ir saulėgrįžų pavadinimų

ar pavadinimo *Zodiako ženklai* rašymas, neaiškumų susidaro tik dėl pavadinimo priskyrimo prie bendrinių ar tikrinių.

Be minėtų dienų pavadinimų, svetainėse dar pavartojama tokių kaip *Žibintų diena*, *Hekatės diena*, *Hidros diena* ir kitų – tai dienų pavadinimai pagal simbolį. Taip pat vartojama dvižodžių metų pavadinimų pagal Avestos tradiciją ar kinų kalendorių, pvz.: *Gyvatės metai*, *Kiaulės metai*. Nei vieni, nei kiti aptariant tikrinių pavadinimų rašymą neįtraukiami, bet nė šių dvižodžių pavadinimų rašymas svyravimų nesudaro, pvz.: *15-oji naujųjų metų diena vadinama Žibintų diena, kai visi įžiebia popierinius žibintus* ASTR; *Deja, tai Saulės užtemimo išvakarės ir Hidros diena* ASTR; *Pagal Avestos tradiciją šie metai yra Stirnos metai* ASTR; *Todėl Kiaulės metais patartina sportuoti, sveikai ir teisingai maitintis, kad galėtume išlaikyti puikią sveikatą* AM. Vis dėlto analizei pasirinktos svetainės iš esmės atstovauja Vakarų astrologijai, todėl tokių ALP jose vartojama rečiau. Tačiau čia pasitaikantys ilgesnieji metų pagal kinų kalendorių pavadinimai atskleidžia, kad jų rašymas kelia tokių pačių neaiškumų kaip ir horoskopo taškų keliažodžių pavadinimų rašymas, t. y. svyruojama tarp dviejų tikrinių pavadinimų rašymo būdų, plg.: *Iš esmės nuo 19 d. pasijaučia Naujųjų (Baltojo metalinio buliaus) metų tendencijos, nes Jupiteris pereina į Vandenį* ASTR ir *Metalinio Baltojo Buliaus metai – tai reformų, permainų, progreso, naujų technologijų, turbulencijos laikas* UR; *Ką reiškia Baltosios metalinės žiurkės metai?* ASTR ir *2017-ieji – Raudonojo Ugninio Gaidžio metai – prasidės sausio 28 d.* UR, *Pradėti šeimos verslų Ugninio Gaidžio metais jums palanku* UR, taip pat ir *Daug pagundų ir išbandymų gali patirti poros, nes Gaidys skatins ieškoti laisvės, romantikos* UR. O tai irgi ryškina kodifikacijos spragą – ALP grupės neskyrimą numatant tikrinių pavadinimų rašymą ir tokių pavadinimų santykio su ANP neįvardijimą.

3. STILISTINIS DIDŽIŲJŲ RAIDŽIŲ VARTOJIMAS

Be aptartų tikrinių ar kaip tikriniai linkstamų rašyti pavadinimų, bendrų visoms analizei pasirinktoms svetainėms, didžiąja raide jose rašoma ir daug pavienių žodžių, o tas rašymas rodo, kad taikoma kodifikuotosios normos numatyta didžiosios raidės vartojimo stilistiniais sumetimais galimybė – didžiąja raide rašomi žodžiai, kurių žymimoms sąvokoms teikiama išskirtinė reikšmė ar pagarba, pvz.: *Štai tokie žmonės ir išniekino šventąją astrologiją bei visus*

sakralinius mokymus, nes nesugebėdami jų gylį ir **Esmės** suvokti juos visus suprimityvino iki grubių būrimų ir ištrauktų iš konteksto detalių pavertimo esme ANTR; Selenos grįžimo laikotarpis – tai galimybės pakilti tiek **Tautai**, tiek žmogui ANTR; Ši didžiausia Saulės sistemos planeta dar vadinama zodiako **Mokytoju**, autoritetu, formuojančiu mūsų pasaulėžiūrą, įkvepiančiu aukštesnės **Tiesos** paieškoms, mokančiu **Tikėjimo** ir idėjiškumo VA; Jupiteris dvasinėje astrologijoje susijęs su **Tikėjimu**, **Pažinimu**, **Žinojimu**, **Išmintimi**, dvasiniu vedimu ir **Lemtimi**, arba **Paskirtimi** ANTR.

Toks rašymas astrologijos svetainėms ypač būdingas, o jis veikiausiai prisideda prie to, kad ir žodžiai *saulė*, *mėnulis* ir *žemė* čia rašomi tik didžiąja. Kaip jau aptarta 2.1 skyriuje, pagrindinis žodžių *saulė* ir *mėnulis* rašymo didžiąja raide veiksnys yra analogiškas su kitomis planetomis šių objektų statusas, bet kartu astrologijos svetainės atskleidžia, kad tai pačios svarbiausios astrologinės planetos. Taigi, rašymo didžiąja raide veiksnys veikiausiai yra ir pagarba. Ji, matyt, lemia, kad šie pavadinimai didžiąja rašomi ir tada, kai vartojami ne astrologine ar astronomine reikšme, o kaip, pavyzdžiui, gamtos reiškinių pavadinimai, pvz.: *Per visą žmogaus civilizacijos istoriją daugelyje kultūrų **Saulė**, kaip ir daugelis kitų gamtos reiškinių, buvo garbinimo objektas ZA; Taip gera, jog ir Lietuva pastaruoju metu gauna dosniai **Saulės** – tai galimybė pasisemti energijos ir įkvėpimo. <...> Rasos šventė nuo seno švenčiama tuomet, kai **Saulė** užkopia į pačią dangaus skliauto viršūnę ir apgobia Pasaulį didžiausiu šviesos Galių srautu AM.* O ir diferencijuoti reikšmes astrologijos svetainėse būtų keblu, nes vartojimas atskleidžia, kad tarp jų esama sąsajų.

Astrologijos svetainėse nedaroma nė kodifikuotosios normos numatoma išimtis rašyti mažąja raide žodį *žemė*, kai jis nėra astronominio dangaus kūno vardas. Astrologijai randantis, Žemė buvo atskaitos taškas, iš kurio stebėtas planetų judėjimas, ir ilgą laiką manyta, kad ne ji sukasi apie Saulę, o atvirkščiai, t. y. laikytasi geocentrinės pasaulio sampratos¹⁹. Žinoma, dabartinės astrologijos tekstuose Žemė minima ir kaip planeta, ir kaip Saulės sistemos planeta. Kokių nors savitų, simbolinių reikšmių bent jau analizei pasirinktose svetainėse šiam objektui neteikiama, taigi šio žodžio rašymą didžiąja raide veikiausiai irgi skatina pagarba. Net ir tais atvejais, kai jis vartojamas reikšmėmis „pasaulis“, „žmonių gyvenamas pasaulis, priešingas dangiškajam“ ar kitomis reikšmėmis, rašoma didžiąja raide, pvz.: *Šiuo atveju jis gali*

¹⁹ Heliocentrinės pasaulio sistemos kūrėjas – Mikalojus Kopernikas. Jo idėjos išdėstytos veikale *Apie dangaus sferų sukimąsi*, 1543 (žr. VLEe).

išryškinti kolektyvinės atskirties ligas – ryšio praradimą su **Žeme** (gamta), kurią baigiamo sunaikinti VA²⁰; Užtemimų veikimo zonoje Dangus lyg viską apšviečia, kad būtų pamatyta ir įvertinta tuo momentu susikaupusi visokeriopa patirtis ir pagal tai sudeliojamos tolesnio vystymosi gairės žmogaus ir **Žemės** gyvenimuose ANTR.

Kaip minėta aptariant kodifikuotąją normą, LKRS kaip mažąja raide rašytinas minimas ir žodis *visata*. Tiesa, iš VLKK Konsultacijų banko būtų galima spręsti, kad taip rašytinas tik bendrojoje vartosenoje kosmoso ar žmonijos reikšme vartojamas žodis, o astronomijos tekstuose įprasta jį rašyti didžiąja. Didžiąja rašoma ir astrologijos svetainėse, pvz.: *Astrologija – tai savęs, o per save – kitų, visos Visatos ir Dievo pažinimo kelias* ANTR. Taip, beje, čia parašomas ir žodis *galaktika*, pvz.: *Saulė – mūsų Galaktikos centras* ZA. Vis dėlto nei *visata*, nei *galaktika* svetainėse kaip astrologiniai objektai neaptariaami, taigi pasitaiko ir tokio rašymo kaip *daugiausiai visoje visatoje malonių suteikianti žvaigždė* UR ar *Rasos šventė – tai gamtos ir visatos priminimas mums, kad žmogaus gyvenimas rieda kaip Saulės ratas* AM, kuris rodytų šių žodžių laikymą bendriniais arba norminamųjų teikinių paisymą.

Stilistiniais sumetimais, kaip numatyta LKRS, didžiąja raide gali būti rašomas ne tik žodis, bet ir žodžių junginys. Svetainėse irgi gausu žodžių junginių rašymo didžiąja raide pavyzdžių. Bet rašoma skirtingai. Vieni žodžių junginiai, kaip numatyta LKRS, – didžiąja rašant kiekvieną žodį, pvz.: *Jupiteris – tai Mokytojas, Dievas, arba tiesiog Aukštesnioji Sąmonė, galinti vesti ir padedanti rasti ryšį su savo aukštesniąja, dieviškąja esme; Tai gyvenimo dėsnių, gimimo ir mirties, vieno iš kosminių principų – Visuotinės Tvarkos, arba Tiesos, – pažinimo metas* ASTR; *Vadinasi, antrasis įstatymas – tai Kosminė Tvarka ir Tiesa* ANTR; *Baltasis Mėnulis, arba Selena, rodo kelią į Šviesą, Tiesą, taip pat ir Aukščiausiosios Harmonijos link* ZA; *Klasikinėje astrologijoje Venera ir Jupiteris dar vadinami Mažąja ir Didžiąja Laimė* VA; kiti – tik pirma didžiąja, pvz.: *Plutonas – tai senasis Požeminės karalystės valdovas, visų mirusiųjų dievas (graik. Hadas)* UR; *Šiuo laiku reikėtų nepamiršti dažniau pakelti akis į Dangų, medituoti į plačias erdves, pajauti ir suvokti gyvenimo ir Dieviškosios kūrybos stebuklą* VA; *Astrologijoje pramintas Didžiąja laime, jis yra didžiausia Saulės sistemos planeta* SA. Bet iš kodifikuotosios normos aptarimo aiškėjo, kad joje susidaro su stilistiniu rašymu susijusių

²⁰ Lietuvių kalbos žodyne teikiami pavyzdžiai rodytų, kad šiomis reikšmėmis vartojamas žodis rašomas kaip bendrinis (<http://www.lkz.lt/?zodis=%C5%BEem%C4%97&id=32024850000>).

neaiškumų, o tie neaiškumai, atspindėdami vartosenoje, gali būti ir su ALP rašymu susijusių svyravimų paskata ar veiksnys.

APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS

Tikrinių pavadinimų rašymo normas teikiančiuose darbuose tokių pavadinimų kaip ALP neminima, tačiau astrologijos svetainių pagrindu atlikta rašymo analizė išryškina visą grupę pavadinimų, kurie astrologijos tekstuose rašomi ar linkstami rašyti kaip tikriniai.

Dalis jų (*Merkurijus, Venera, Jupiteris, Saulė, Mėnulis, Chironas* ir kt.; *Avinas, Dvyniai, Skorpionas, Žuvis* ir kt.) iš pažiūros sutampa su astronominių objektų – planetų, asteroidų, Zodiako žvaigždynų ar kitų dangaus kūnų – pavadinimais, tačiau juos nuo astronominių objektų pavadinimų skiria reikšmės skirtumai: astrologijoje tai tam tikros simbolinių reikšmių sandrauba, siejamos veikiau su mitologinėmis būtybėmis nei su astronominiais objektais. O ir raiškos sutapimas tik dalinis (plg. *Mėnulio orbitos mazgai* ir *Mėnulio mazgai*). Nors tiek astrologijoje, tiek astronomijoje vartojamas pavadinimas *Zodiakas*, Zodiako sudedamųjų dalių pavadinimai skiriasi (*Zodiako ženklas* ir *Zodiako žvaigždynas*; *Avino zodiako ženklas*, *Avino ženklas* ir *Avino žvaigždynas*). Astrologijos tekstuose vartojama ir tik jai būdingų tikrinių pavadinimų (*Rachu, Ketu, Lilit, Selena, Juodasis Mėnulis, Baltasis Mėnulis, Medium Coeli, Imum Coeli*).

Kai kurie pavadinimai turi ne tik astronominių, bet ir bendrosios vartosenos analogų, tačiau astrologijos tekstuose vartojami kitomis reikšmėmis. Astronominiai reiškiniai – lygiadieniai ir saulėgrįžos – iš astrologijos tekstų atsiskleidžia labiau kaip šventės ar svarbūs astrologiniai įvykiai, ir šį reikšmės skirtumą atspindi rašymo skirtybės (rašoma *Pavasario lygiadienis, Vasaros saulėgrįža* ir kt.). Kitokia prasmė astrologijos tekstuose teikiama ir *Mėnulio fazėms* – reikšmės skirtumus taip pat atspindi rašymo polinkiai (*Pilnatis, Jaunatis*). Kai kurių astrologijoje vartojamų pavadinimų, būtent stichijų (*Ugnis* ar *ugnis, Ugnies ženklas* ar *ugnies ženklas* ir kt.), analogai yra veikiau filosofiniai nei astronominiai.

Svyravimų nesudarantys ir nusistovėję yra dauguma vienažodžių ALP (*Jupiteris, Venera, Dvyniai, Žuvis, Selena* ir kt.). Pagal kodifikuotąją tikrinių pavadinimų rašymo normą, numatančią dvejopą tikrinių pavadinimų rašymą, abiem atvejais numatomas pirmojo žodžio

rašymas didžiąja raide, taigi vienažodžių ALP rašymo nuoseklumą veikiausiai lemia ši aplinkybė. Nevariantiškas ir dalies dvižodžių astrologinių pavadinimų rašymas (*Mėnulio mazgai, Mėnulio diena, Saulės mėnuo, Hidros diena, Gyvatės metai* ir kt.; *Juodasis Mėnulis, Baltasis Mėnulis*), bet jį turbūt lemia tai, kad tokių pavadinimų pirmasis žodis yra tikrinis, tuose pačiuose tekstuose rašomas tik didžiąja raide, o antrasis žodis pagal abi tikrinių pavadinimų rašymo taisykles, kurių viena numato išimtį gimininiam žodžiu, o kita – tik pirmojo žodžio rašymą didžiąja raide, rašytinas vienodai. Vienažodžių ir dvižodžių pavadinimų rašymas atskleidžia tik neaiškumą, susijusių su tikrinio ir bendrinio pavadinimo riba (*Jaunatis* ir *jaunatis, Pavasario lygiadienis* ir *pavasario lygiadienis* ir kt.; *Ugnies ženklas* ir *ugnies ženklas* ir kt.).

Tačiau daugiažodžių pavadinimų rašymas gerokai svyruoja (*Besileidžiantis karminis Mėnulio mazgas, Karminis besileidžiantis Mėnulio mazgas, Besileidžiantis Karminis Mėnulio mazgas; Metalinio Baltojo Buliaus metai, Baltosios metalinės žiurkės metai*), o šie svyravimai išryškina tikrinių pavadinimų kodifikacijos neaiškumus ar trūkumus. Labiausiai svyruojama tarp dviejų pagrindinių kodifikuotosios normos numatomų tikrinių pavadinimų rašymo būdų – pirmojo žodžio rašymo didžiąja raide ir kiekvieno žodžio rašymo didžiąja raide. Šio svyravimo veiksnys gali būti glaudi astrologijos sąsaja su lotynų kalba, bet kartu tai, kad ALP grupė tarp kitų tikrinių pavadinimų neskiriama ir šių pavadinimų santykis su ANP neįvardijamas, taigi ALP rašymo norma nėra kodifikuota. Kodifikuota tik ANP rašymo norma, tačiau ALP su ANP sutampa tik iš dalies, todėl vartosenoje ir kyla neaiškumų, pagal kurią taisyklę juos rašyti. Svyravimus gali skatinti ir su kodifikuotosios normos numatoma stilistinio rašymo galimybe susiję neaiškumai.

Atspindėdami ALP rašymo normos kodifikacijos stygių, su didžiosios raidės vartojimu stilistiniais sumetimais susijusius neaiškumus, ALP rašymo polinkiai atskleidžia ir kai kurių kitų tikrinių pavadinimų rašymo normų kodifikacijos trūkumus. Apskritai jie išryškina neaiškumus, susijusius tiek su tam tikrų tikrinių pavadinimų rašymo norma, tiek su tam tikros tikrinių pavadinimų grupės (ANP) rašymo norma, tiek su tikrinių pavadinimų rašymo kriterijais bei normomis. Labiau įsitikinti čia atskleistų vartosenos polinkių universalumu būtų galima išnagrinėjus ALP rašymą spausdintuose leidiniuose, bet tai jau būtų ateities uždavinys.

ŠALTINIAI

AM – www.astrologijosmokykla.lt

ANTR – www.antropoteosofineastrologija.lt

ASTR – www.astrodaiva.lt

SA – www.sadhanacentras.lt

UR – www.uranija.lt

VA – www.vidineastrologija.lt

ZA – www.zachh.lt

LITERATŪRA

Ambrazas Vytautas 2008: *Svetimų tikrinių vardų rašymas*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Bielinskienė Agnė, Kazlauskienė Asta, Rimkutė Erika, Tamošiūnaitė Aurelija 2014: *Lietuvių bendrinė kalba: normos ir vartosena*: vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams, Vytauto Didžiojo universitetas, Versus Aureus.

Bogun Werner 1999: *Didysis astrologijos žinynas*, iš vokiečių kalbos vertė M. Rindokienė, Vilnius: Lektūra.

Čeremisinas Artiomas 2015: Planetos vedų astrologijoje. Rahu. – *Čikagos aidas*. Prieiga internete: [https:// aidas.us/planetos-vedu-astrologijoje-us](https://aidas.us/planetos-vedu-astrologijoje-us).

Čeremisinas Artiomas 2015: Planetos vedų astrologijoje. Ketu. – *Čikagos aidas*. Prieiga internete: [https:// aidas.us/planetos-vedu-astrologijoje-us](https://aidas.us/planetos-vedu-astrologijoje-us).

Drukteinis Albinas 2015: Ortografiniai jūreivystės terminų variantai: didžiosios raidės, brūkšnelis, kabutės. – *Kalbos praktikos problemos* 14, 6–14.

DLKG 1997: *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, red. V. Ambrazas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

ESIV 2014: *Europos Sąjungos institucijų vertimo į lietuvių kalbą vadovas*, Liuksemburgas.

Gaivenis Kazimieras 1990: Žvaigždynų pavadinimai. – *Kalbos kultūra* 59, 50–54.

Gudzinevičiūtė Ona Laima 2012: Keli probleminiai rašybos ir skyrybos ženklų vartojimo atvejai. – *Kalbos kultūra* 85, 121–135.

Jakaitienė Evalda 2010: *Leksikologija*, 2-as pakart. leid., Vilnius: Vilniaus universitetas.

- KancKP 2020: *Kanceliarinės kalbos patarimai*, internetinis leid. Prieiga internete: <http://kanceliariniaipatarimai.lki.lt/?zodis=pavadinimas>.
- Kniūkšta Pranas 1991: Nelietuviškieji simboliniai pavadinimai. – *Kalbos kultūra* 61, 25–32.
- Kniūkšta Pranas 1997: Firmų vardai ir jų vartojimas. – *Kalbos kultūra* 69, 6–20.
- Kniūkšta Pranas 2004: *Įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimai. Darybos ir vartosenos aptarimai*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- Kniūkšta Pranas 2006: *Viešieji užrašai. Po dokumentus ir Vilniaus gatves pasižvalgius*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- KB – *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Konsultacijų bankas*. Prieiga internete: <http://www.vlkk.lt/konsultacijos/2523-didieji-grizulo-ratai-didziosios-raides> [žiūrėta 2021-11-20].
- LKG 1965: *Lietuvių kalbos gramatika* 1, Vilnius: Mokslas.
- Linkevičienė Nijolė 2013: *Redagavimo pradmenys*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- LKRS 1992: *Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba*, 2-asis patais. fotogr. leid., Vilnius: Mokslas.
- LKŽin 1998: *Lietuvių kalbos žinynas*, Kaunas: Šviesa.
- Pupkis Aldonas 1980: *Kalbos kultūros pagrindai*, Vilnius: Mokslas.
- Pupkis Aldonas 2005: *Kalbos kultūros studijos*, Vilnius: Gimtasis žodis.
- Sabaliauskas Algirdas 2020: *Iš kur jie? Pasakojimas apie žodžių kilmę*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Straižys Vytautas 2003: *Astronomijos enciklopedinis žodynas*, Vilnius: Teorinės fizikos ir astronomijos institutas.
- Vasiliauskienė Virginija, Rimkutė Erika 2007: *Probleminiai lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos aspektai*, Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.
- Vaskelaitė Ramunė 2019: *Simboliniai pavadinimai: samprata, grupės sudėtis, rašymas: mokslo studija*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: <http://lki.lt>.
- Vaskelaitė Ramunė 2020: Vienažodė astrologijos terminija kilmės požiūriu. – *Terminologija* 27, 128–163. ISSN 1392-267X. Prieiga internete: <http://journals.lki.lt/terminologija/article/view/2029/2120>.
- VLEe – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, 2001–2020. Prieiga internete: <http://www.vle.lt>.
- VLKK 1997: *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimas „Dėl lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos“* (1997 m. birželio 19 d., Nr. 60). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt>.

VLKK 2004: *Rekomendacija dėl kai kurių religinių vardų, terminų, pavadinimų rašymo didžiąja raide*. Prieiga internete: <http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/projektai/kai-kuriu-religiniu-vardu-terminu-pavadinimu-rasymas-didziaja-raide>.

Gauta 2021 12 10

Priimta 2021 12 30

WRITING ASTROLOGY NAMES IN ASTROLOGY SITES

Summary

The spelling norms of the Lithuanian provide for capitalization as a character of a proper name, distinguishing it from the common name. However, capitalization is only the most general rule that can be easily applied to one-word names. In the case of composed names, there are two ways to write the name: some are written in capital letters the first word, in others there are capitalized every word. This boundary is drawn according to the object to be named: the capitalization of the names of certain objects (e.g. institutions, documents, holidays) is expected to be the first word of the name, and the capitalization of the names of other objects (e.g. astronomical, geographical, mythological) is expected to be each word of the name. However, a group of astrological names is not distinguished and such names are not mentioned among the allocated groups of proper names, so the norm of their writing remains uncoded. Writing astrology names on astrology websites reveals that the well-established and problematic

Writing astrology names on astrology websites reveals that the well-established is writing of only of astrological names composed of one word. When writing composed names, it fluctuates, and those fluctuations reveal that attempts are being made to apply the rule of capitalization of the name, and the rule providing for the writing of the name in all capital letters. These fluctuations reflect the lack of a codified norm – the exclusion of a group of astrological names and the non-mention of names that denote astrological objects among other proper names. This reflects the need of codification of the norm of writing astrological

names. However, reflecting the lack of such a norm, the tendencies of writing astrological names together highlight the uncertainties and gaps in the norms of writing proper names, which encourages the codification of the norms of writing proper names clearly or adjusted.

KEYWORDS: spelling, capital letter, proper names, astrological names.

RAMUNĖ VASKELAITĖ

Lietuvių kalbos institutas

Petro Vileišio g. 5, 10308 Vilnius

ramune.vaskelaite@lki.lt